

ABONAMENTUL:
Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . . 40— francoi

Telefon
pentru oraș și interurbas
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Cum sprijinește guvernul cultura neamurilor din Ungaria (Bibliotecile populare)

Mult iubiiții noștri guvernanți se fac totdeauna foc și pară de câte ori le aruncăm acuza gravă: Sprijiniți numai interesele voastre specifice! Cu aierul celei mai mari nevinovății se bat în piept înbufnați și într'un ton ce nu cunoaște decât accente pectorale pline de convingere, rostesc osânda asupra noastră, osândindu-ne la *capitis diminutio* — la răpunerea capului.

— „Cum?” zic ei plini de reproș. „Nu ți-e rușine dtale să susții astfel de *infamii*? Cum? Este undeva vre-o naționalitate mai bine tratată decât în Ungaria noastră? Cum? Nu vă dăm nor deplină libertate de a vă desvolta în dragă voie?! *Extra Hungariam non est vita...*” ei, cunoașteți d-voastră stimați cetitori, toate chițibușeriile astea, toate argumentațiile astea cu desăvârșire false. Dacă spui adevărul pe șleau, așa, cum ți-l dictează inima ta de om cinstit și de cetățean cu scaun la minte, care se înspăimântă de ce prevestește viitorul, dacă va mai dăinui actualul sistem de guvernământ — infunzi pușcăria. Simplu! Infunzi pușcăria!

Așa au pățit-o zeci și sute din cei buni ai noștri, așa vor păți-o și de aici înainte încă mulți, mulți — căci n'avem motiv să credem că rândurile oamenilor, cari spun adevărul ni s'au rărit.

Unul din argumentele cele mai plau-

sibile în ochii guvernanților noștri, când vor să ne taie apa dela moară, este acesta: „Cum? Voi, cu cultura voastră tânără, voi, — cu *barbaria*, cu *analfabetismul*, care domnește în sânul vostru, vreți *alte drepturi*? Extra-wurst?!” S'au găsit câțiva din noi, cari au răspuns scurt și îndesat acestei *invinuirii nedrepte*.

Rândurile ce urmează vor lămuri problema aceasta dintr'un punct de vedere, care, suntem convinși, va trebui să fie acceptat chiar și de cel mai încarnat șovinist, dușman al naționalităților din Ungaria.

O să ne împărțim munca în două părți. În partea primă o să aducem date, date *concrete*, scrise de un domn ungar într'o revistă subvenționată din greu de guvernul nostru. În partea a doua o să facem un mic comentariu a celor expuse, clar și hotărât, fără patimă, cu mintea trează, ca să vadă ori ce om de omenie — o credem cu toată hotărârea — câtă nedreptate evidentă ni se face nouă, naționalităților nemaghiare din mult lăudata Ungarie.

Articolul, care vrem să-l comentăm astăzi, este scris în franceză și a apărut în revista franceză, organul oficios al societății literare franceze din Budapesta, în „*Revue de Hongrie*” (anul al IV-lea, tomul VII, Nr. 4, 15 aprilie, 1911, pag. 411—427.) E scris de un domn *Dr. Paul Gulyás*, care subscie: „referent al bibliotecilor populare” (ungurești). Articolul poartă titlul: „*Des bibliothèques populaires en Hongrie et de l'action de l'état*”. („Despre bibliotecile populare în Ungaria și despre acțiunea statului”).

Nimic mai frumos decât să vezi cum se lățește cultura într'un stat prin mijlocirea bibliotecilor ambulante sau stabile, cum se vad probele evidente ale acestei culturi în decursul unui răstimp de ani și cum aceste rezultate frumoase sunt sprijinite din partea unui stat, conștient de chemarea sa.

Așa și-a zis și domnul *Dr. Gulyás*. A mai voit să informeze streinătatea de succesele repurtate în patria sa și a scris acest articol informativ, conștient fiind că aduce în serviciu astfel reputației patriei sale.

Iată unele amănunte prețioase din lucrarea dsale. Câteva le traduc chiar cuvânt de cuvânt, ca cetitorul conștiincios să aibă la ce să se refere în discuțiile, cari le va avea în direcția aceasta.

Mai întâi și mai întâi reținem aceste prețioase date *autentice*, căci vin dela dl *Gulyás*, care este în măsură să ne comunice adevărul:

„Bibliotecile populare propriu zise, cari trebuiesc deosebite de colecțiile de cărți urzite din partea cercurilor de lectură, încep a se naște cam prin 1882. În epoca aceasta lansează *ministru* de culte și de instrucțiune publică o circulară care invită municipalitățile să formeze biblioteci și să le pună la dispoziția populației”. (pag. 411—12).

„Activitatea diferitelor societăți de educație populară (*Emke, Dke, Fmke, Dmke*) a fost susținută din partea statului”, prin mijlocirea unei organizații centrale, datorită

*) Toate sublinierile sunt ale traducătorului.

Manuscrise găsite

de Ion Minulescu

Toamna.

Iată-ne iar sub cerul plumburii, greoi și amenințător al toamnei pe sfârșite.

În această tristă ce vine de sus, din nepătrunsul privirilor noastre prea slabe, plutește totuși un demon îndemn spre acel *nu știu* în a cărui existență de o clipă trăim o infinitate, consumându-ne însă cu aceeași repezițiune, cu care o efemeridă intră și iese din viață.

Iată-ne în stradă... A plouat sau a nins?... Nu știm. Atmosfera însă, ne pare umedă ca niște pleoape ce au plâns. Și lacrimile ne enervează, ne turbură și ne excită... De bucurie, nu se plânge decât prin romane.

La fiecare pas, ne vine par'că să întindem mâna și să apucăm nu știu ce — prin atmosferă se strecoară par'că, numai senzații sensuale.

E toamnă. Și toamna ne amintește pe curtezanele fardate, pe curtezanele fără vârstă și fără... amintiri.

În clipa aceasta, ne aducem aminte și noi, că amintirile zilei de ieri, cu ziua de ieri le-am pierdut, și o poftă nebună începe să ne tortureze — pofta de a rămânea acolo în stradă, ore și zile întregi, pofta de a ne ucide amintirile și a ne chinui curiozitatea zilei de mâine.

Imaginile confuze, încep să se definească. Zilele trecute dispar în amintirea celor nerăbdători

și ziua de mâine se întrupează într'o adevărată zeiță, purtătoare, nu de ramuri de maslini, ci de acea stranie și indispensabilă „invitation à la valse” în mrejele căreia cădem unii după alții.

Și valsul începe... Din zi în zi însă, pașii pierd tot mai mult cadența, valsul devine o adevărată goană, muzica se transformă în galop și grația dansului se pierde în vârtejul îngrozitorului:

Incotro?... Ori unde... Fie chiar dincolo de viață!...

Cei cari nu sunt obișnuți cu dansul, privesc din depărtare nemiți, aproape îngroziți...

Cu timpul însă voluptatea vârtejului îi eucește pe toți și iată-i pe toți porniți, grăbindu-și salturile mortale pe trepte tot mai șubrede: *Incotro?... Ori unde... Fie chiar dincolo de viață!...*

Și zilele trec una după alta. Și zilele trec ca femeile ce dispar la colțul străzilor...

Privirile noastre le urmăresc și în jurul celor cari ne ajung și ne întrec, ele se rotesc asemenea unor limbi de ciornic ce-și caută rotele pe cadran... Ce rost însă pot avea orele în armonia eternă?... Civilizația modernă a făcut din femeie o ființă extraordinară, grație căreia într'o clipă îți poți clădi fericirea întregii vieți!...

Luați seama dar... Dărâmați-vă fericirile cu aceleași unelte cu cari le-ați clădit și fiți de două ori fericți, voi care clădind, ați avut eel puțin ce dărâma.

Ploaia.

Iar plouă.

De multă vreme însă, ploaia nu mai constituie nici măcar un motiv de artă.

Și cu toate acestea, pentru cei cari trec pe trotuarele Bucureștilor în timp de ploaie, picăturile astea ciudate de apă, ce cad de sus cu regularitatea unor versuri alexandrine, scrise cu negru-antracen pe asfaltul negru-pal, prezintă un farmec cu totul necunoscut celor ce s'au obișnuit să privească ploaia, numai dela fereastră.

Vați gândit vre-odată că frumusețea Bucureștilor n'o găsiți nici primăvara, nici toamna și că singura poezie a orașului acesta pretentios, n'o respirați cu adevărat decât în zilele când plouă?...

În zilele când plouă, femeile cu picior frumos se răzbuună pe femeile cu privirea frumoasă. Când plouă privirile noastre se coboară până la trotuar și dela trotuar ele nu se ridică 'n sus, decât până acolo, până unde se ridică și rochia, care pe vreme frumoasă ascunde comorile urșite să rămână vecinic în umbra modernelor „furci caudine”.

Oare o ghiață de lac bine făcută, un toc *Louis XV*, un ciorap de mătăș străveziu și un picior de femeie, care îți tradează restul nudului, nu pot produce aceleași senzații de cochetărie ca și ochii, buzele și ovalul unei figuri?...

O, da!...

Urmăriți pașii ce-și iau înainte, unul altuia cu același ritm cu care ploapele se coboară și se ridică de pe ochii sireți ai celei care a înțeles că

inițiativei dlui Széll. De fapt, la propunerea sa s'a constituit în 1893 un „comitet național al muzeelor și al bibliotecilor” din diferitele societăți științifice, literare și educative, cu scopul de a crea, în centrul populației, muzee și biblioteci și de a desvolta pe cele, cari existau deja. Susnumitul comitet a fost primit cu bunăvoință nu numai de cei interesați, ci și din partea statului, care i-a acordat în 1895 o subvenție de 4000 coroane. În anul următor, această subvenție s'a ridicat la 30.000 de coroane, mulțumită ministrului de instrucție publică de pe atunci, a domnului Wlassics.” (pag. 412—13).

„Inspectia centrală (a „Consiliului național al muzeelor și bibliotecilor”) se ocupă în special cu controlul muzeelor și a bibliotecilor științifice subvenționate, până când grija principală a Consiliului național constă în pașii întreprinși spre a obține dela ministru sumele necesare pentru menținerea și dezvoltarea colecțiilor și în distribuirea sumelor între muzeele subvenționate. De altfel, mai dă ministerului sfaturi și-l anunță în privința proiectelor de legi și a măsurilor fundamentale, cari trebuiesc luate în direcția aceasta.” (pg. 414).

„În primii trei ani de existență, din 1897 până în 1899, „Inspectia centrală” și „Consiliul național” dispunea de un budget anual de 30.000 de cor. În 1900 a separat ministrul budgetul comun până atunci ale acestor două organisme și a ridicat pe acela al Inspectiei centrale la 100.000 de cor., până când acela al Consiliului național a fost fixat la suma de 8000 de cor. De atunci s'a sporit alocația în mod însemnat. În mișcarea financiară a anului 1910 s'au ridicat speșele centrale ale celor două instituții la suma de 31.700 de cor.; subvenția colecțiilor științifice a fost de 249.000 de cor., iar aceea a bibliotecilor populare de 118.000 de cor.” (pg. 414).

„Dl Széll, care a fost primul președinte al „Consiliului”, a recunoscut îndată că dacă instituția n'a putut să facă decât isprăvuri mai mici, cauza a fost simplă de tot: insuficiența dotațiunii sale, insuficiența foarte naturală de altminterlea, fiindcă parlamentul

o iubiți, urmăriți mișcarea piciorului ce coboară tocul până la trotuar cu gestul unor buze ce sărută, lăsându-se mai mult a fi sărutate și veți pricepe pentru ce poezia Bucureștilor, n'o respirați de cât de-alungul trotuarelor pe care picăturile de ploaie se încrucișează cu pașii femeilor cu picior frumos.

Dar umbrelele femeilor pe timp de ploaie?

Ridicați-vă privirile ceva mai sus decât orice rochie vă permite să vedeți... Ce strălucitoare, ce vie, ce plină de aceleași patimi omenești vă pare o umbrelă de mătasă neagră, pe care ploaia a lăsat urmele unor lacrimi căzute într'un amurg de toamnă târzie, pe o mânășă de femeie!..

Ce lucru poate fi mai lipsit de formă, mai eteroclit, mai inexplicabil, de cât o umbrelă închisă?

Deschideți umbrela însă, acoperiți cu ea corpul unei femei cu piciorul frumos, coboriți-o în stradă pe trotuarul umed de ploaie și în reflexul felinarelor palide, veți vedea cum scheletul acesta de fior și de mătasă, capătă viață și cum umbrela împrumută par-că ceva din majestatea unui sceptor regal!..

Poeții noștri însă, sunt prea ocupați pentru a se coborî în stradă și a învăța cântecul ploaiei ce răsună de-alungul trotuarelor.

Păstrați proporțiile lor, dați-vă pentru un moment în lături de pe trotuar, și faceți loc, în urma femeilor cu picior frumos să treacă talmăcitorii ploaiei.

încă n'a putut să recunoască nici valoarea, nici importanța acestei instituții . . . . .” (pg. 415).

Sub regimul ministerial al lui Berzeviczy a fost subvenționat „Consiliul” în fiecare an, ridicându-i-se subvenția dela 44.000 de cor. la 71.000 de cor. (pg. 415).

„În 1907, contele Apponyi, pe atunci ministru de culte și de instrucție publică, a făcut, ca parlamentul să accepte un proiect de lege, care autorizează pe guvern să distribuie 500.000 de cor., subvenții între orașele de provincie, cari se vor hotărî să construiască „case populare”... O altă sumă, de 50.000 de cor. a fost adăogită în budgetul din 1908, ca să grăbească realizarea acestui proiect. Prima „casă a poporului” s'a deschis în Szombathely, (Sabaria) la sfârșitul anului trecut.” (pg. 422).

„Ministrul de agricultură își înscrisese în programul său, încă din 1898, crearea de biblioteci populare pentru țară. Aceste biblioteci variază între 100 și 300 volume și conțin câteva romane bune, câteva volume de versuri și, în plus, o serie de manuale din agronomie. Pentru scopul acesta s'a înscris în budgetul anului 1908 o alocațiune de 12.000 de cor.” (pg. 425).

„Consiliul național” din Ungaria susține încă alte biblioteci în străinătate. Așa, spre pildă, în Croația și în Slavonia are 38 de biblioteci ale ei, în Austria 6, în Bosnia 2, în Turcia 1. Sprijinește cercurile ungurești din Lipsca și din Paris și a trimis o donație de 1000 de volume, literatură ungurească, chiar în New-York, la Public Library. (pg. 426—7).

Rog pe cetitor să ierte, dacă am citat prea mult din articolul d-lui dr. Gulyás — dar voiam, ca pasagiile acestea să vorbească mai eclatant decât ar putea pleda în favorul tezei noastre orice argumente aduse întru apărare. Înainte de a merge înainte să ne punem întrebarea: Nu e laudabil, ca un stat să sprijinească cu toată puterea o asemenea mișcare salutară? Mulți vor zâmbi și-și vor zice: „Omul ăsta-și face de lucru unde nu are ce lucra! Cum se poate întreba atât de naiv cineva? Lucruri, cari se înțeleg de sine”.

„Prea bine”, răspundem noi, cei năpăstuiți, „prea bine”. Aplaudăm când statul sprijinește mișcarea culturală — dar vă rugăm să controlați cum sprijinește statul această mișcare”.

D. Gulyás a adunat cu sârguință toate datele referitoare la propaganda aceasta, dar d. Gulyás a retăcut ceva, ce credem că este de foarte mare importanță.

— „Pretindem,” — cere un glas, glasul naivului de mai sus, „pretindem să știm din ce autori se compun bibliotecile răspândite în mijlocul populației.”

Cetitorul francez, căruia i se trimite gratuit în casă „Revue de Hongrie” aplaudă acum: „Ian să vedem!”

Deschidem voluminoasa și luxoasa revistă — care vrea să-și ia ca prototip, chiar și în format, pe venerabila „Revue des Deux-Mondes” — și cetim la pag. 421: „autorii preferiți.” „185 de biblioteci... au dat numele autorilor favoriți... În fruntea autorilor favoriți se află *Mauriciu Jókai*... al doilea în privința popularității este povestitorul *Coloman Mikszáth*... al treilea *E. Benedek*, al patrulea *Jules Verne*, în traducere ungu-

— „Foarte frumos” zicem noi, „foarte frumos. Dar am vrea să știm ce citește și poporul românesc, și cel sârbesc și cel slovăcesc și celelalte popoare, afară de poporul unguresc din Ungaria. Nu ne vine a crede că neamurile acestea citesc numai pe Jókai, pe Mikszáth și pe Benedek!”

Cetitorul francez va da din cap și va zice: „Au dreptate oamenii! Ian să vedem ce le dă statul și ce citește populația, care nu este maghiară, în Ungaria?”

Ei, aici tace d. dr. Gulyás. Aici nu vrea să răspundă.

— „Cum?” întreabă francezul imparțial, mirat, „cum?” Statul dvoastră sprijinește numai o singură cultură....?”

D. Gulyás tace.

Noi încercăm să clarificăm lucrurile și mai bine: „Să fie cu iertare, domnule cetitor din țara franțuzească. Vrem să știi și dta un lucru: noi vrem cu tot dinadinsul ca toți să fie îndreptățiți. Noi nu rădem — doamne ferește, — dacă unguilor le place de Jókai și de Mikszáth al lor. Dimpotrivă. Ne bucurăm. Să-l citească în pace și în bucurie. Să se entusiasmeze de trecutul lor cetind romanele lui Jókai, să rădă din barierele inimei ascultând pe minunatul povestăș, pe Creangă al lor, pe Mikszáth Kálmán. Fiecare neam își are scriitorii la cari ține, fiecare neam are lipsă de eroi, de cari să se însuflețească,.... dar credem, și credința noastră este întemeiată, că avem și noi dreptul să pretindem respectarea limbei și literaturii noastre.”

— „Cum stăm d-le Gulyás?”, întreabă nerăbdător franțuzul pe entuziastul, sublim, entuziastul d. dr. Gulyás, care răspundește cultura maghiară.

D. Gulyás tace.

— „Să vă arătăm și alte năcazuri”, zicem noi, cei bătuti de soarte. „Iacă d-le francez, iacă: budgetul societăților noastre culturale: ale „Asociațiunii” și ale „Societății pentru crearea unui teatru românesc”. Caută d-ta sprijinul teatrului nostru. Caută...”

Franțuzul s'a apucat să răsfoiască. Muncă zadarnică.

— „Agitați!”, strigă cineva, care a urmărit discuția între d. Gulyás, între francez și noi.

— „Cum agităm?”, întrebăm noi.

— „Porniți cruciadă împotriva culturii ungurești, chiar în societățile dumneavoastră!”

— „Crezi așa ceva, cetitorule francez?”, ne îndreptăm noi spre străinul, care vrea să se orienteze. „Crezi așa ceva? N'ar fi fost de mult măturate societățile noastre, dacă s'ar fi simțit chiar numai cea mai mică călcare de statute, cari sunt întărite doară de guvernul țării?”

Aici tace și celce a întrerupt și d. Gulyás.

— „Acum”, zicem noi, „ian să facem o mică socoteală. Numai și numai după socotelile d-lui dr. Gulyás.

In 1895 subvenția	bibliot. populare	4000 cor.
„ 1896, „	„	30.000 „
Inainte de Berzeviczy *)	„	44.000 „
Subt Berzeviczy	„	71.000 „
In 1907, subt Apponyi	„	500.000 „
„ 1908, „	„	500.000 „

La un loc: . . . 1,149,000 cor.

Și acum să stabilim față 'n față cu această sumă respectabilă de 1,149.000 de

*) Să se noteze că sumele snt mai mari. Aici luăm minimalul de un an.

cor. sumă dată pentru bibliotecile menite să deschidă ochii celorlalte neamuri din Ungaria *poliglota*.

Deci pentru unguri 1,149.000 cor., iară pentru nemaghiari — **absolut nimic**.

„...Și, d-le francez“, adăogăm noi plini de timiditate, „d-le francez, vei concede și d-ta, că — dacă plătim *aceleași* dări, dacă îndeplinim *aceeași* armată, dacă ni-se *pretinde* *aceeași* dragoste de neam, vei concede, că dorința noastră de a fi sprijinită și literatura și cultura noastră nu este neîndreptățită...“

Celce a întrerupt odată s'a răstit la noi: „Trădători! Bandiți! Patrioți răi! Pânea ungurească vă nutrește! Aier unguresc înghițiți!...“

— „Ce zici la astea d-ta? D-ta d-le Gulyás?“

D. Gulyás tăcea. Să fi văzut că avem dreptatea pe partea noastră?...

Mișcarea tovărășiiilor economice românești în Banat

— O știre prea frumoasă —

Știm cu toții, că una dintre marile noastre dorințe mântuitoare, e întemeierea de tovărășii economice. În urma celor văzute la alte popoare și a patimilor economice ce le răbdăm, ne-am încredințat în-deajuns, ca să mai trebuiască să stăruim asupra nevoii, ca să sprijinim îndrumarea spre întovărășire, mai cu seamă între plugarii noștri.

Intovărășirea e legea veacului de acum. O propășire mare în privința economică la toate popoarele, care au îndeplinit-o, se datorează mai ales duhului de întovărășire, de împotrivire și întărire printr'o unire voită. Ceeace tovărășiile au deosebit, este că după ce se pune pe seama capitalului începător o dobândă statornică, ele apoi împart câștigul între toți tovarășii pe măsura operațiilor săvârșite de fiecare dintre ei. De-ar fi un singur ins oricât de voinic, dar lăsat la voia întâmplării în mijlocul valurilor spăimântătoare ale greutăților traiului de astăzi, el va fi neputincios. Pe de altă parte însă, un ins oricât de slab, intrat într'o tovărășie economică de semeni din aceeaș pătură obștească și având aceeaș țintă economică, se va face un tovarăș puternic, căci se vor întări fiecare în parte și toți împreună.

Noi cu toții trebuie să urmărim, ca să înlăturăm pe cât se poate, pe mijlocitorul dintre plugar și consumator sau cumpărător revânzător.

Desăvârșirea acestui scop e împreunată cu mari piedeci, însă încetul cu încetul cu simțul practic al plugarului nostru și cu judecata sa limpede în privința *foloaselor mari ale vânzării în comun*, piedecile vor fi sdrobite cât decurând.

Mulțămită băncilor pe cari le avem în număr atât de mare, dar încă de prea puțin folos — trebuie s'o mărturisim pe față — pentru ridicarea și întărirea țărânimii noastre, s'ar putea face minuni adevărate.

Săteanul n'ar trebui să mai fie silit să-și vândă pe un preț de nimic și îndată după seceriș, ba chiar și mai înainte grânele sale. Băncile noastre, — cari trebuie în viitor să fie mai întreprinzătoare, căci altfel sunt osândite tângirii și la urmă peirii,

neavând înțeles de a mai fi — sunt datoare să se desamortească și să *introducă* acea operație uimitoare, atât e de norocoasă, prin care să dea săteanului întovărășit, sumele de bani de care are neapărată lipsă, fie că acesta pune grâul său în magazinele băncii, fie că-l ține în magazinele tovarășiei de acasă.

El având bani, își poate acoperi toate golurile, și va putea aștepta ca vânzarea să se facă în devălmășie și numai atunci când poate vinde cu prețul cel mai bun. Partea care i-se mai cuvine apoi, peste ceeace i-s'a dat de bancă, săteanul și-o ia sau în bani sau o lasă băncii spre fructificare.

În chipul acesta ne vom putea cu timpul lipsi de acei cutreerători de sate, cari folosindu-se de stările nevoiașe ale sătenilor noștri, aproape îi jefuiesc de recolta silințelor lor gospodărești, atât de prost plătesc grânele bieților oameni.

Trebuie însă să atragem luarea aminte asupra unui lucru. Tovărășiile economice vor avea un viitor și o însemnătate numai dacă vor avea conducători buni și iubitori de aproapele. Va trebui ca cei cari voiesc să întemeieze astfel de tovărășii, să le înzestreze nu numai cu statute model, ci și cu conducători cu tragere de inimă pentru tot ceeace fac și să fie mai presus de toate pregătiți în ale tovărășiilor.

Aceste tovărășii trebuie să fie încă delă început, îndrumate de factori pregătiți. Conducătorii lor, va trebui să fie *buni contabili* și bărbați, cari să-și dea bine seamă de toate schimbările prețurilor din târg, de felul procurării de sămânță mai deosebită și mai ieftină, să se priceapă la clasarea mărfii în anumite tipuri, să îndrumeze pe săteni la producerea unor tipuri uniforme de grâne ș. a. m. d.

Grânele noastre lasă mult de dorit, ca să fie grâne de soi, mulțămită însă tovărășiilor economice se va putea face o alegere pe diferite soiuri și atunci ele vor fi neîntrecute și numai astfel vom putea căpăta adevăratele prețuri aducătoare de câștig.

Dacă calea apucată cu înființarea tovărășiilor va fi greșită, dacă vom pune în fruntea lor pe toți nechematții și nedestoinicii, dacă se va nesocoti tehnica operațiilor de tovărășie, aceste tovărășii ne vor fi numai desamăgiri și perderi foarte dureros simțitoare.

Să nădăjduim, că nu vom ajunge nici odată la așa ceva, ci urmând cu toată prevederea de lipsă în astfel de împrejurări și cu toată cuminenția și sârguința recerută, vom da un avânt strălucit acestor noi ziduri chinezești împotriva sărăciei și neajunsurilor.

La noi în Banat deși îndemnul la întovărășire încă e în fașe, un rezultat de curând obținut a întrecut toate așteptările.

Dată fiind marea însemnătate a chestiei acesteia, socotim că pilda vie ce o vom da, prin ceeace urmează, va însufleți pe toți cititorii acestor rânduri.

În sfârșit prin stăruința neobosită a d-lui avocat dr. M. Gropșan din Oravița care după cum știu se ocupă de tovărășii cu cele mai bune gânduri pentru propășirea economică a țărânimii noastre, de mult timp, ba a fost chiar în Germania să le studieze la fața locului, prin voința hotărâtă a sătenilor pricepuți și cu rara bunăvoință a preoților și învățătorului lor,

cari își cunosc vrednica chemare, s'a înființat în frunțașul sat Comoriște, o *tovărășie agricolă*. Comoriștenii, sunt cei dintâi, cari au înțeles nevoile timpului, cari s'au pătruns de duhul binefăcător al neatârării economice: Prin ei și pentru ei. Consfătuirea dintâiu a deșteptat așadară cele mai frumoase simțeminte în acești înaintemergători ai țărânimii bănățene. Insuflețirea cea mai neprefăcută și cea mai ducătoare la bun sfârșit, a luat locul celei mai rele îndărătnicii. Biruința înlesnirii asupra greutăților economice a întrecut orice așteptare, comoriștenii au dat cu adevărat dovadă, că sunt factori economici naționali de ordine și doritori de a înainta pe tărâmul național economic.

Având în vedere greutățile cu care se primesc ideile bune, dar nouă în orice ramură a îndeletnicirii omenești, nu găsim destule cuvinte de laudă pentru d. dr. jur. M. Gropșan inițiatorul acestei tovărășii, care a pornit prima acțiune făptuitoare de organizare național-economică, inițiativă, ce am dori din adâncul sufletului nostru îndurerat, s'o vedem cât de curând că e luată cu cerbicie în toate satele noastre.

Ne bucură deosebit faptul, că frații săteni, cari au pus temelie trainică fericirii lor economice au fost pătrunși de marile adevăr al sfaturilor ascultate și au ținut să fie cei dintâi, cari să fie folositori organizației noastre economice românești, înscriindu-se ca tovarăși.

Servească ei tuturor drept pildă vie în vecii vecilor!

Traian Țăranu.

Adunarea poporală din Timișoara, promite a fi una dintre cele mai succese adunări ținute până acum.

Frunțașii noștri din Timișoara, sprijiniți de biroul central al partidului nostru național român, si-au dat toată silința, ca aceasta adunare să fie demnă de cauza dreaptă a poporului nostru și de orașul istoric Timișoara, ca centru al unui comitat locuit de o covârșitoare majoritate românească.

La aceasta adunare și-au anunțat participarea lor domnii deputați: dr. Teodor Mihali, dr. Stefan C. Pop, dr. Nicolae Șerban, V. Damian, apoi domnii dr. Vasile Lucaci, dr. Iuliu Maniu, dr. Nicolae Comșa, Vasile Goldiș, dr. Ioan Suciș, dr. N. Boila, dr. V. Bontescu, dr. Iustin Marșieu, dr. Cornel Iancu, dr. R. Velici, dr. A. Lazar, dr. I. Ciordaș, dr. V. Branisce, dr. St. Morariu și mulți alți frunțași ai vieții noastre publice; vom avea deci ocaziunea să vedem și să ascultăm pleiada impozantă a cărturarilor noștri, cari cu atâta îndârjire luptă pentru o soartă mai bună a neamului românesc.

Călătoria M. Sale la Budapesta. Din Viena primim știrea, că călătoria M. Sale la Budapesta a fost amânată până la sfârșitul lui octomvrie. Amânarea acestei călătorii, se crede, stă în legătură cu războiul italo-turc, de oarece în situația încurcată a politicii externe actuale, ministrul comun de externe și ministrul comun de război vor trebui să se prezinte de multe ori la M. Sa.

Deci M. Sa va veni în Ungaria numai între 25 și 28 octomvrie și va locui în palatul din Buda. Aici va primi și pe regele Petru al Serbiei, care va petrece două zile în Budapesta.

La sfârșitul lui noemvrie M. Sa se va întoarce la Schönbrunn.

Convocare

Aderenții partidului național român din comitatul „Timiș” sunt convocați la

adunarea poporală

care se va ținea în Ciacova (piața mare) în 15 octombrie la orele 10 a. m. cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Deschiderea adunării.
2. Desbaterea situației politice.
3. Sufragiul universal.
4. Proiectele militare.
5. Propuneri, proiect de rezoluțiune.

Augustin Ghizelan, adm. protop., Emanuel Ungurianu, dr. Aurel Cosma, dr. George Adam, Romul Carabașiu, Aureliu Drăgan, Ioan Ionescu, dr. Iuliu Ionescu, dr. Iuliu Coste, dr. Iuliu Luchici, dr. George David, dr. Ioan Dămian, dr. Aurel Iancu, George Brehan, Constantin Diminescu, Cologioară, Vincențiu Pop, Vasile Terebentiu, George Treța, Romul Muntean, Mihai Jivanca, Constantin Dobosan, Aurel Em. Petean, Nicolae Chicomban, Aurel Sfetea, Iuliu Luțai, Francisc Burariu, Dănila Cereguțiu sen., Danila Cereguțiu, jun., Cornel Gherga, Nica Diminescu, Nicolae Uzon, Tima Albu, Dănilă Loicchiță sen., George Gădean, Dimitrie Mustețiu, Traian Silagi, George Ișfan, Nicolae Bolocan, Petru Bolocan, George Ciorogariu, Ioan Franț, Vasile Dobrescu, Valeriu Uzon, Ioan Lăpădat, Ioan Țărăn, Alexandru Erja, Nicolae Biora, Iosif Jiva, Petru Malaimare, Trifu Nicolita, Adam Petcu, Ioan Magiar, George Pripagu, Ioan Muțiu, sen., Ioan Muțiu, Iosif Carabețiu, Petru Nicolita, George Colgia, Romulus Biora, Nicolae Lecoșan, Solomon Minda, Sima Minda, Vasa Popovici, Dănilă Căprariu, George Gostilă, Vichentie Surdu, M. Dragoi, Andrei Pascu, N. Logojan, S. Nedelcu, Gr. Morariu, J. Surescu, I. Pascu, Ioan Blidariu, Iancu Cotlea, Iosif Nedelcu, Simeon Cereguțiu, Seiman Milan, Nicolae Covaci, Solomou Beșeci, Ioan Lenger, Aurel Regija, Ilia Gocea, Nicolae Petroi, Nicolae Cioară, Ioan Surescu, Șofron Iaiu, Iosif Tirnea, George Caprariu, Dănilă Nedelcu, George Cărnu, Iuliu Seiman, Vasile Colgia, Iosif Bojin, Tulius Seiman, Treica Popa, Aurel Dan, Petru Cercel, Treica Franț, Treica Rusanda, Iovan Rusanda, Milan Constantinovici, Iova Drăgălină, Ioan Maistor, Savu Maistor, Vasile Ciuta, Martin Negrea, Sima Ciublea, Simion Geran, George Grecu, Iovan Radu, Stefan Botoca, Eta Dina, Ioan Icobebescu, Ilie Loicchița, Dănilă Ruja, Jefta Marchece, Dănilă Radu, Iosif Bălan, Cornel Popescu, George Miov, Zaharie Berariu, Vasile Jivan, Dionisie Jivan, George Cercega, Iosif Palici, Vasile Pop, Aureliu Mioc, Moise Ramneanțu, Pavel Rujan, Alexanru Stanoevici, Radu Stoianovici, Dionisie Berariu, Dimitrie Rujan, Simion Ramneanțu, Solomon Dentean, Dionisie Rujan, Ștefan Mioc, Aurel Jivan, George Căragea, Spasie Ciublea, Ioan Ramneanțu, Gruiă Anciu, Jivan Petriu, Petru Birdean, George Petruțiu, Iosif Petruțiu, Ilie Căpățană, George Boian, Aurel Pluștea.

Preoți rătăciți. „Kel. Ért.” anunță, că preoțimea din cele șase protopresbiterate ortodoxe ale vicariatului Orășii, a prezentat lui Mangra o adresă de aderență, iscălită de vre-o 220 preoți. În adresă preoții rătăciți resping „atacurile nevrednice” ale presei române față de Mangra, apoi spun, că „indignarea noastră este cu atât mai mare, cu cât d-ta ai tălmăcit în vorbirea din cameră, cu sinceritate bărbătească gravaminele bisericii și ale credincioșilor, așa că ministrul de culte a făcut declarații liniștitoare cu privire la susținerea școalelor confesionale” — etc. În fine Mangra e rugat să lupte și pe mai departe în interesul bisericii și al poporului său.

În adresa aceasta e de remarcat tonul obraznic, în care e compusă, căci autorul ei nu se mulțumește a aduce *elogii fără nici o bază lui Mangra*, ci atacă și comitetul național, zicând, că acesta *nu se îngrijește de școalele confesionale.*

Scopul adresei e vădit. Mangra are lipsă să arate lui Khuen și Tisza, că politica lui are aderenți și spre acest scop a compus adresa și a trimis-o preoțimii, cu porunca să o iscălească.

E regretabil însă, că preoțimea noastră din Bihor e atât de slugarnică și inconștientă de demnitatea sa cetățenească, încât își dă subscrierea la o astfel de adresă-pamflet.

In ajunul războiului. „Corriere della sera” din Milano publică acest raport al corespondentului său în Tripolis despre evenimentele zilei când a fost declarat războiul:

„La ora 10 a început imbarcarea italienilor. Era aspect trist convoiul de persoane alarmate, femei, copii, moșnegi, oameni cari priveau speriați împrejur, parcă așteptând să fie atacați la tot momentul de vr'o parte.

Dragomanul consulatului era cu ei, iar băștinașii priveau. Încărcate bărcile se apropiau de vapoarele noastre unde refugiații erau primiți de matrozi cu dragoste frățească.

Intr'aceea și vapoarele celorlalte state adăposteau pe conaționali lor; căci consulul Italiei, avizase colegii săi că declarația e iminentă. În Tripolis au rămas cam 80 italieni, strănși la consulat, și câteva familii franceze.

Pe toate edificiile consulare fâlfăie stindardul. Reprezentanții străini se adună la consulatul Italiei pentru a face o vizită de confidență. În curte stau liniștiți câțiva refugiați, femeile și copiii sunt instalați în camere. La 1 d. am. însuș consulul apare pe terasa zidirei pentru a trage drapelul. Cei prezenți se descopăr, apoi răsună „Trăiască Italia”. Pe mare se vede departe, escadra, un nor ce trece plutind ca o umbră.

Pe consulatul nostru apar colorile Germaniei. Ceeace înseamnă că micul grup de italieni ce au rămas în țara aceasta care acum le este dușmană, va fi sub protecția statului aliat. Timpul e splendid. Orașul e orbitor de alb sub razele soarelui, și de aspect frumos cu terasele și cu minaretele svelte.

Pe mal stau câțiva soldați și privesc interesați.

În fortăreață e indiferență surprinzătoare. Pare că pentru turci ziua aceasta e ca toate celelalte. Ofițeri și jandarmi șed în liniște olimpice. Grupuri de ovrei fug spăimântați, cu calabăcure în spate și copii de mână, și nu știu cu ce rost aleargă. Soldați patrulează tăcuți. Străzile sunt părăsite, prăvăliile închise, sute de case nelocuite. Stindardele ondulează în aer, pe spitalul călugărilor cu crucea roșie, la biserici albe.

După 2, nimic nu anunță că am intrat în stadiu de rebel. Tunurile fortăreței tac, învăluite în pânză ca pe timpul păcii desăvârșite. În port se îngână sirenele vapoarelor ce n'au plecat încă; vasele mai mici își umflă pânzele și fug. Dar escadra noastră le ține calea, portul e blocat. Orașul pare a nu răspunde decât cu fatalismul său.

Căci, nu se întâmplă nimic deosebit. Miezinii apar pe balconetele minaretelor și își îndeamnă credincioșii, ce nu mai sunt, la rugăciune.

Inseară. La consulate stă gardă. Câțiva arabi se furișează, nu știu de unde, și cetesc manifestul stăpânirii, — celei vechi încă, — care protestează contra invaziunii și îndeamnă poporul a rămâne în pace.

Ziua aceasta temută trece în liniște deplină. Noaptea africană învălue mare, port și oraș în tăcerea sa misterioasă de sfînx. (n.)

Coaliția sârbo-croată în contra lui Khuen. Din Zagreb vine știrea, că față de răspunsul prim-ministrului Khuen-Héderváry la interpelațiile deputaților B. Mezössy și D.

Polónyi, coaliția sârbo-croată a publicat următoarea declarație:

— *Nu e adevărat, că coaliția sârbo-croată ar fi rugat pe Nicolae Tomasich să primească postul de ban.* Din contră, adevărul e, că venind dela Budapesta Tomasich a cercetat pe deputații coaliției sârbo-croate, cari petreceau în Zagreb și le-a adus la cunoștință, că contele Khuen voește să schimbe stările anarhice din Croația, dar aceasta o va face numai în caz că *Tomasich va fi ban al Croației.* Tomasich a declarat, că primește angajamentul pentru misiunea aceasta, dar numai pentru scurtă vreme și în cazul acesta sub condiția, dacă îi va succede să facă pact cu coaliția. Coaliția sârbo-croată a folosit prilejul acesta să rezolve lipsurile cele mai urgente ale țării. Astfel s'a făcut pactul dela 25 ianuarie 1910 dintre Tomasich și coaliție, și numai după acesta la rugarea lui Tomasich au fost trimise mai mulți deputați ai coaliției la Khuen, pentru ca să-i comunice conținutul pactului și nu mai acum a venit coaliția în contact cu primul-ministru.

De acea afirmație a lui Khuen, că *coaliția l-a rugat pe Tomasich, să primească dignitatea de ban, e falsă,* precum e falsă și cealaltă declarație a prim-ministrului, că *Tomasich cu prilejul tratativelor cu coaliția ar fi condiționat primirea dignității de ban de aceea, că el să-și poată reține oficiile incompatibile la bănci.* Condițiunea aceasta nu a fost desbătută nici cu prilejul tratativelor cu Khuen, nici cu cel cu Tomasich.

Complot monarhist în Portugalia.

Autoritățile au descoperit un mare complot contra republicei, în scop de a restaura vechea monarhie. Conspiratorii aveau largi ramificațiuni de organizare în tot nordul țării. Poliția a găsit la Lisabona numeroase munițiuni, drapele monarhiste etc. În orașul Porto s'au făcut 155 arestări, iar printre cei arestați sunt și 11 ofițeri. S'au luat toate măsurile pentru înăbușirea complotului, făcându-se prin diferite orașe perchiții și arestări.

Autoritățile procedează cu mare asprime în contra conspiratorilor, pentru a paraliza atari comploturi în viitor.

Efectul conflictului italo-turc asupra acordului franco-german. De când s'a ridicat în fața Europei problema tripolitană, tratativele franco-germane în chestia marocană au suferit o bruscă întrerupere.

Desbaterile evoluau fără nici o zguduire spre un acord perfect și complect, când, ivindu-se revendicările italiene asupra vilayetului otoman din Africa de nord, ele au început să devie nesigure, pentruca aproape imediat să înceteze.

Germania a declarat deodată că mai are de făcut unele rezerve asupra cătorva din propunerile franceze, cari, pe lângă aceasta, cer o nouă examinare mai atentă.

Dacă această indoială și prudență a cabinetului german s'ar fi produs cu două săptămâni înainte, ea n'ar fi putut fi obiectul nici unui comentariu mai alarmant. Dar ea a venit într'un moment anormal, când un gest ca acesta trebuie neapărat să fie suspect.

Și în realitate, nici n'a fost interpretat altfel. Germania nu vrea să precipite tratativele până ce nu se va rezolva la un fel conflict italo-turc. Ea vede cu totul alte beneficii decât cele pe cari i-le-ar da acordul franco-german.

E aproape sigur că ocuparea Tripolitaniei de către Italia va deschide problema africană și va da loc la mari discuții asupra drepturilor Europei în acest continent, drepturi inventate, se înțelege.

Impărțirea actuală a Africii între puterile europene nu satisface ambițiunile cancelariatelor și nevoile reale economice ale statelor. Dacă Engli-

Ocaziune de procurat mobile!

Cu considerație la plusul de producție, dela fabricanții de mobile

Székely és Réti

din Murășvașarheiu, piața
: Szechenyi Nr. 47. :

Se pot prevedea cu cele trebuincioase mai ieftin. Persoanelor solide pe lângă solvire în rate și fără ridicarea prețului. Mobilă de mirese, în alegere uriașă. La cerere se trimit în provincie bogate colecții de mustre.

tera, Franța și Spania și-au asigurat posesiuni și influențe decizive în Africa, celelalte state, afară de Belgia care are întinsul domeniu al Congului ce și-l'a anexat acum trei ani, se văd constrânse să se mărginească la singurul profit pe care li-l dă politica „ușilor deschise“.

E prea puțin pentru marile lor aspirațiuni și de aceea chiar ne-a fost dat să vedem complicarea chestiei marocane prin brusca intervenție a Germaniei și acum actul de corsar al Italiei.

Dar dacă Italia ocupă definitiv Tripolitania, influența ei în Africa poate stăneni interesele Germaniei, care nutrește visul ca încetul cu încetul să institue un imperiu german african, care să înghită toate coloniile străine de pe continent.

Germania socoate, deci, că nu trebuie să se grăbească cu încheierea acordului cu Franța. Poate că va avea în curând prilejul să revendice ceva mai mult decât un teritoriu în Congul francez și privilegiile economice în Maroc.

Afară de aceasta, guvernul berlinez se teme că odată ce Franța își va asigura definitiv protectoratul asupra Marocului, să nu ajungă la vre-o combinație care cu Italia, căreia îi înlesnește luarea Tripolitaniei printr'o neutralitate foarte simpatice, combinație care ar reduce importanța posesiunii sale din Africa.

De aceea, ea a inventat pretexte pentru a amâna tratativele și așteaptă.

Războiul italo-turc

Flota turcă n'are cărbuni.

La Constantinopol circulă tot felul de svonuri asupra soartei flotei otomane, care se află la Chio.

Ministrul marinei refuză să dea vre-o lămurire în această privință.

E totuși sigur, că flota duce o mare lipsă de cărbuni și, că amiralitatea a expediat luni seara o mare cantitate de cărbuni la Dardanele, unde flota turcească era așteptată să sosească ieri, dacă escadra italiană va fi lăsat-o să ajungă.

A fugit Haki pașa?

La Constantinopol a circulat luni svonul, că fostul mare vizir, Haki Pașa, a părăsit capitala, plecând în Europa.

Menținerea ordinii.

Marele vizir a trimis ministerului de interne un rescript, prin care îi recomandă să supravegheze menținerea ordinii, atât în capitală, cât și în provincie și îi atrage atenția asupra necesității, de a se respecta dispozițiunile tratatelor, relative la străini în ce privește siguranța lor personală.

Ministerul de interne va lua măsuri, ca să se împiedece orice act de nedreptate, față de supușii italieni.

Personalul consulatului italian a plecat. Oficiile poștale italiene din Constantinopol sunt închise.

Turburări între mahomedanii din Tunis.

Ziarul „Evening Times“ din Londra, află din Tunis, că în urma cererii reprezentantului guvernului de acolo s'au imbarcat luni la Toulon 3 regimente de suavi, cari au plecat spre Tunis.

Cauza este, că procedarea Italiei a provocat turburări și între triburile mahomedane din Tunis.

Bulgarii se agită.

Din Sofia se anunță, că șeful ministerului de externe, Teodorof a trimis reprezentanților Bulgariei din străinătate, o telegramă circulară, după care Bulgaria nu este interesată în soarta Tripolisului și va trebui să ia măsuri numai în cazul când războiul va avea un ecou în peninsula balcanică.

Consiliul de miniștri a hotărât rechemarea

rea primului-ministru Gheșof, care a plecat în concediu.

Se așteaptă și sosirea regelui Ferdinand care se află în Austria.

*

Toată presa bulgară publică articole violente contra următorului procedeu al Italiei:

Guvernul italian a adresat o scrisoare guvernului bulgar, ca să se abțină de la orice acțiune în contra Turciei. Presa bulgară spune, că Italia n'are nici un drept să se amestece în afacerile interne ale regatului bulgar.

*

Toate statele balcanice au primit note în același sens din partea guvernului italian. Acesta declară guvernelor statelor din peninsula balcanică că dorește pace în peninsula și vrea, să evite vărsări de sânge.

Adevărul însă, — asigură ziarele bulgare, — este că Italia se teme de complicațiile ce s'ar putea ivi de pe urma unei eventuale înarmări a statelor balcanice, fapt care ar stingheri mult acțiunea războinică pornită de ea, împotriva Turciei pentru cucerirea Tripolisului.

100.000 soldați turci trec prin Egipt în Tripolis.

Ziarele vieneze publică știri precise, prin cari se desmint svonurile după cari Turcia ar fi hotărâtă să cedeze. În Turcia se iau dimpotrivă măsuri energice și comitetul tinerilor turci silește Poarta să se opue cu ultima energie.

Intre tinerii turci din Salonic s'a născut ideea de a se aproba mari concesiuni Angliei pentru a admite în schimb ca corpul de armată din Siria întărit până la 100.000 de oameni să poată trece neîmpedat prin Egipt pentru a apăra Tripolisul.

Mahmud Sefket pașa este gata a lua comanda trupelor.

La Constantinopol se observă un curent pronunțat pentru Anglia.

Anglia nu admite trecerea.

Știrea după care guvernul englez ar avea intenția să ocupe portul Bomba, se desminte. Pe de altă parte se anunță că guvernul englez nu admite cu nici un preț trecerea trupelor turcești prin Egipt.

Puterile și războiul.

Ambasadorul francez la Londra, Cambon a sosit la Paris și a avut o convorbire cu primul ministru Caillaux și cu ministrul de externe De Selves.

S'a discutat asupra măsurilor ce trebuie luate față de războiul turco-italian și pentru siguranța în Balcani.

Franța și Anglia vor face totul pentru aplanarea conflictului și în acest scop vor recurge la concursul Germaniei și Austro-Ungariei.

*

Ziarul „Fremdenblatt“ organul oficial al ministrului austriac de externe scrie:

Guvernul turc ar putea rezolvi cu mai multă ușurință, conflictul în care se află, dacă ar ști că se poate bizui pe sprijinul puterilor în Orient. Această siguranță o va avea numai, dacă va influența ca și până acum în mod liniștitor asupra opiniei publice a țării.

*

Ziarul „Local Anzeiger“ din Berlin scrie:

După cât suntem informați câștigă tot mai mult teren ideea de a se pune capăt ostilităților italiene printr'o intervenție a puterilor și e de prevăzut că în curând se va întreprinde o acțiune pentru încetarea stării de războiu.

Dacă în actualele împrejurări e greu de prevăzut succesul unei asemenea mijlociri, un schimb de idei va avea totuși loc între cabinetele europene în vederea restabilirii păcii.

Aviatorii francezi și războiul.

Ziarul „Vossische Zeitung“ din Berlin anunță din Paris că 10 aviatori francezi s'au adresat guvernului francez cerându-i să li-se dea voie de a pune serviciile lor de aviatori la dispoziția Italiei. Guvernul francez n'a acordat această autorizație.

Datoria statelor mici.

În drumul său spre Roma dl B. Brănișteanu, corespondentul „Adevărului“ din București, a avut prilejul să se întâlnească cu un distins diplomat, care călătoria spre Constantinopol.

Iată în esență cele spuse de acel diplomat:

„Față de cele întâmplate, este o datorie de conservare individuală pentru statele europene mai mici să protesteze în modul cel mai energic împotriva procedurii Italiei, căci acest procedeu a dovedit încă odată că tot puterea primează.

Italia a atacat Turcia, fără nici un drept și fără nici o dreptate, comptând numai pe puterea sa.

Toată procedarea Italiei este în contradicție cu hotărârile umanitare ale congresului dela Haga, de oarece, acest congres a cerut motivarea oricărei declarații de războiu. Italia motivează cu mai nimic pe a sa, biziindu-se numai pe puterea brutală.

Dacă o astfel de procedare nu va trezi o reacțiune, atunci toate statele mai mici ale Europei vor depinde de grația sau disgrafia cutărei Mari Puteri, și, cu mâinile legate, vor cădea victima dorințelor imperialiste.

Turcia, deci, are tot dreptul să aștepte dela statele mai mici ale Europei, cari, cu privire la forțele lor materiale, s'ar afla într'o situație similară cu a Turciei, să protesteze în unanimitate, cu energie și asprime, împotriva procedurii Italiei în chestia tripolitană“.

Lupta pe vieată și pe moarte.

Din Tripolis se anunță că autoritățile de acolo au primit ordinul de a se supune în totul ordinelor sosite din Turcia.

S'a decis lupta până la ultima picătură de sânge.

Soarta Cretei.

Circulă svonul, că în cazul când Creta va proclama independența și unirea cu Grecia, Anglia va ocupa insula și o va administra ca mandatar al marilor puteri.

Vapoarele engleze se află gata de plecare la Malta.

În urma dispoziției primului ministru Venizelos, prințul moștenitor a invitat pe regele Greciei care se află în străinătate să se reîntoarcă imediat în țară.

Yachtul regal „Amfitrion“ a plecat spre marea Adriatică pentru a lua pe bord pe rege care se va imbarca la Veneția.

Nu este exclusă o întrevvedere între regele Greciei și regele Victor Emanuel.

Gvernul turc în fața tribunalelor de războiu

Ziarele din Constantinopol anunță că membrii cabinetului vor fi aduși în fața unui tribunal de războiu.

Sultanul va fi înlocuit!

In Constantinopol persistă zvonul, că în curând se va produce o schimbare la tron și că marele vizir va dizolva camera.

După un alt zvon se așteaptă convocarea camerei.

Supușii Italiani expulzați din Turcia

Toate clădirile instituțiilor italiene și ambasada italiană din Constantinopol au arborat drapelul german.

Poarta a hotărât ca toți supușii italieni din Turcia să părăsiască până în 24 ore teritoriul turcesc.

Mobilizarea armatei turcești.

„Lokal Anzeiger“ din Berlin află din Constantinopol:

La ministerul de războiu s'a lucrat toată noaptea.

Ordinul de mobilizare e gata.

Seara târziu s'a răspândit știrea, că Germania, spre care erau îndreptate speranțele imperiului otoman, nu poate interveni pentru Turcia în greaua situație în care se află.

Știrea a produs o consternare generală.

Se vorbește cu persistență de apropiata abdicare a sultanului.

Din provincie sosesc știri asupra impresiei pe care a făcut-o ultimatul. Sunt temeri, că autoritățile nu vor putea apăra pe italieni contra furiei turcilor.

Ministerul turcesc de războiu a hotărât să mobilizeze 30 batalioane de rediți în corpul I de armată și 20 în corpul II.

Garnizoanele din Albania și Macedonia vor fi întărite.

Manifestații patriotice la Roma.

Din Roma vine știrea, că ministrul de războiu a primit mii de cereri dela ofițeri și subofițeri de a participa la acțiunea din Tripolitania.

Trupele cari pornesc într'acolo manifestă entuziasm.

Ieri seară la Roma au avut loc manifestațiuni populare pentru Tripolitania italiană. S'au făcut ovațiuni și în fața ambasadei germane.

Grecia mobilizează.

Știri sosite la Londra din Atena anunță, că Grecia a dat ordin pentru mobilizarea rezervelor.

Se afirmă în cercurile guvernamentale din Paris, că Grecia a hotărât mobilizarea armatei. Nici o depeșă din Atena, însă, n'a confirmat această știre până acum.

Măsurile militare ale Serbiei:

Din Belgrad se anunță că guvernul sârbesc a ținut un lung consiliu de miniștri în scopul de-a hotărâ asupra măsurilor de luat pentru a preîntîmpina eventualitățile.

Se confirmă că marile puteri și în special Austro-Ungaria, ar avea intențiunea ca în cazul când la Belgrad s'ar lua măsuri cu un caracter războinic, să intervie prin reprezentanții lor atât la Belgrad cât și la Cetinge, în sensul ca guvernele respective să se abțin dela orice mișcări de natură a provoca turburări, folosindu-se de situația grea în care se află Turcia.

Măsurile militare ale Albaniei.

„Press-Central“ din Berlin află din Roma că comandantii trupelor turcești din Albania

au luat întinse măsuri la granițele sârbească și muntenegreandă, precum și la Novibazar.

In Albania domnește o mare surescitare.

Apelul garibaldienilor.

Gvernul italian a luat măsuri pentru a confiscă apelul făcut de garibaldieni în favoarea unei intervenții în Albania.

Orice acțiune în această direcțiune este interzisă.

Capturarea unui vapor contrabandist.

„Agence Orientale“ din Constantinopol anunță că un vapor de război italian a capturat azi dimineață un vapor sub pavilion belgian care făcea contra-bandă de arme și munițiuni.

Prizonieri tureci la Neapole.

„Berliner Tageblatt“ primește din Roma următoarea știre:

Un vapor italianesc care plecase dintr'un port turcesc cu destinația la Tripolis, a sosit la Neapole.

În urma declarației de război vasul italianesc a plecat spre coasta italiană. Pe bord se afla un ofițer și 42 soldați turci, cari imediat au fost făcuți prizonieri.

La debarcare li s'a dat soldaților turci haine civile și au fost conduși în mod amical la hotel, unde dată fiind calitatea lor de călători involuntari, au fost foarte bine tratați.

O înfrângere a italienilor.

Ziarul „Morgenpost“ din Viena apărut în ediție specială anunță că două șalupe italiene cari se apropiasau de Tripolis au fost bombardate de forturile turcești și s'au scufundat.

Sunt 160 de soldați italieni morți.

„Agentia Havas“ află din Constantinopol că turcii au oprit două vase italienești în Dardanele.

Se afirmă că tunurile turcești au scufundat ieri la Tripolis două șalupe purtând fiecare 80 soldați italieni.

Scufundarea contratorpiloarelor turcești.

Contratorpiloarele „Hamidie“ și „Alpagot“ au fost scufundate la Gumentze, lângă Preveza; al treilea contratorpilor „Tarabluj“ s'a predat.

Două torpiloare turcești au fost atacate la Durazzo. Neștiind de declarațiunea de războiu, torpiloarele s'au apropiat de vasele italiene fără bănuială și au fost capturate.

Bombardarea Ianinei.

O depeșă a valiului din Ianina spune, că două cuirasate italiene au bombardat de departe torpiloarele turcești ce se aflau în portul Rechadie și au provocat mari avarii unui torpilor care a debarcat echipajul. Vasele italiene au intrat în port și au tras focuri de tun contra orașului, pricinuind ușoare stricăciuni câtorva clădiri. Vasele italiene s'au apropiat apoi de torpiloare și le-au scufundat pârdeind apoi portul.

Flota italiană a intrat în portul Murto și a făcut prizonier pe căpitanul portului și trei marinari.

200 de soldați turci prizonieri.

Din sursă italiană se anunță că două vase turcești au fost capturate în susul Adriaticei. Un număr de 200 de soldați turci cari se aflau pe ele au fost debarcați la Tarento ca prizonieri.

Măsuri militare în România.

Ministerul de războiu al României a adresat duminică către comandamentele trupelor de armată, o telegramă circulară cifrată, prin care cere date urgente și exacte asupra depozitelor de munițiuni de războiu și asupra stărei lor.

Tot prin telegrame cifrate, comandații, trupelor din Pitești și Târgoviște au primit în noaptea de sâmbătă spre duminică, ordinul să pregătească trupele spre a fi trimise într'o direcție necunoscută.

Duminică de dimineață, regimentul de geniu a rechiziționat în București cu ajutorul inspectorilor și comisarilor de poliție, 90 de căruțe și vre-o 300 de cai. Proprietarii lor au primit angajamentul să transporte, — se crede că în spre regiunea manevrelor — munițiuni. Ofițerii și autoritatea au luat angajamentul să li-se plătească 6 lei pe zi de fiecare căruță cu o pereche de cai.

Escadronul de escortă a primit ordin telegrafic să plece în regiunea manevrelor.

Un tren special a imbarcat escadronul și a plecat.

S'a dispus ca întreg parcul român de vagoane să fie ținut la dispoziția ministrului de războiu.

Au mai plecat în regiunea manevrelor cu trenuri speciale, șese secții telegrafice ale corpului I de armată și compania a II-a telegrafică a corpului II. — Gr. D.

Pitești, 18 sept. — Astă-noapte reg. 6 de artilerie și regimentele de infanterie 4 Argeș și 28 Radu Negru din această garnizoană, au fost înștiințate telegrafic de autoritățile militare superioare ca, având echipamentul și armamentul de campanie, să fie gata de plecare mâine la orele 3 după amiază, când va avea loc imbarcarea.

Direcția e necunoscută.

De asemenea se pune în vedere prin același ordin ca să se recheme de urgență ofițerii și soldații cari sunt în concediu, iar cât privește pe ofițerii de rezervă să li-se pună în vedere să fie gata de plecare.

În acest scop autoritățile civile desfășură o mare activitate. Azi s'a și început rechiziționarea cailor și a trăsurilor de transport.

Astă-seară, având o convorbire cu un ofițer superior asupra evenimentelor cari se desfășură mi-a declarat că mâine sau poimâine se va ordona mobilizarea diviziei a III-a.

În oraș aceste ordine militare au produs o mare senzație, unii punându-le în legătură cu manevrele, alții cu evenimentele internaționale. — V. P.

Duminică seară circula în București cu multă insistență zvonul că s'a ordonat mobilizarea unei divizii din corpul II și una din corpul I.

Aceasta în legătură cu războiul italo-turc și cu complicațiile din Balcani.

De ce luptă Italia în Europa.

Ziarul „Tribuna“ din Roma relevă că depeșile din câteva capitale europene exprimă bănuiele despre operațiunile flotei italiene pe coastele golfului Ambra și despre alte operațiuni eventuale pe coasta mării Egee, exprimând temerea ca să nu fie provocate în scopul de a întinde tere-nul conflictului italo-turc.

„Tribuna“ din Roma spune: putem să dovedim că aceste operațiuni nu au decât un singur scop: acela de a libera marea de vasele turcești pentru ca navigația să

fie sigură. Este o acțiune războinică logică fără nici un gând ascuns.

„Tribuna” din Roma invită ziarurile tuturor țării să nu uite de nota d-lui San Giuliano cu privire la peninsula balcanică care precizează clar termenii conflictului determinându-i limitele.

D. de Selves a primit spre seară vizita ambasadorului Italiei care l-a informat că guvernul italian, aflând că Turcia pregătea, cu ajutorul torpiloarelor și trupelor îmbarcate pe transporturile ei, operațiuni militare îndrăznețe contra coastei italiene și a vaselor de comerț italiene, Italia s'a găsit în necesitate absolută de a îndeplini, împotriva dorinței sale, operațiuni militare în apele europene.

Operațiunile acestea trebuind să fie făcute încât mai scurtă vreme, guvernul italian crede că ele nu vor putea avea o repercusiune în Peninsula Balnică.

Regele Italiei ucis!

Din Basel s'a telegrafiat la Viena, că un ziar local a primit din Roma știrea, că socialistii au năvălit asupra palatului regal dărâmându-l. Regele Victor Emanoil ar fi fost ucis.

Din sursă sigură putem desminți șvonul acesta.

Atacarea flotei turcești.

După o telegramă din Constantinopol circula șvonul, că flota turcească, care se apropia de Dardanele, a fost atacată de flota italiană.

La ministerul marinei se refuză orice informațiuni în această privință.

Regele Carol către regele Italiei.

In unele cercuri politice se afirmă, că regele Carol, primind confirmarea știrea, că Italia a debarcat trupe la Prevezza, ar fi adresat o telegramă regelui Italiei, sfătându-l, să nu aprindă focul și în Balcani.

Luptele crâncene dela Prevezza continuă.

În mod oficial se anunță, că Prevezza a fost bombardată și că trupele italiene au debarcat. Forturile turcești au răspuns bombardamentului, dar fără succes, deoarece vasele italiene se aflau la adăpost.

Comitetul statului major s'a întrunit la ministerul de războiu, unde a alcătuit planul pentru apărarea Albaniei și a dat ordin la Ianina, ca trupele italiene să fie respinse și pe cât posibil înconjurate.

10 batalioane turcești luptă groaznic cu italienii

Luni după amiază, la orele 3, după o puternică bombardare, Prevezza a fost cucerită de italieni.

Multe clădiri au fost distruse; mulți locuitori omorâți și răniți.

Trupele italiene, în număr de 16.000, au ocupat orașul.

Din partea Turciei s'a trimis 10 batalioane.

Lupta între luptele turcești și cele italiene dela Prevezza, au început acum.

Comandant al trupelor turcești din Albania a fost numit Djavid pașa, fostul comandant al campaniei contra albanezilor.

Un vas turcesc distrus

Ziarul „Daily Mail” află din Atena: torpilorul turc care s'a împotmolit lângă Prevezza fugind dinaintea vaselor italiene, este complectamente pierdut. Căpitanul vasului a fost ucis, 8 oameni înecați.

CORESPONDENȚE

DIN ITALIA

SCRISORI DIN ROMA

Cum s'a declarat războiul?

În ziua în care urma să se inaugureze la Roma congresul internațional pentru pace (amânat din cauza holerei) Italia a declarat războiul Turciei. Istoria faptelor omeneste prezintă câteodată asemenea ironii! Repezițiunea cu care s'a ajuns la acest grav rezultat și energia statornică pe care a arătat-o guvernul italian, a putut surprinde în străinătate; nu ne-a mirat însă pe cei ce trăim aici și cunoaștem starea de dezvoltare și spiritul Italiei de astăzi. În multe țări — și din păcate și în România noastră — există încă înrădăcinată credința, că italienii sunt un popor, care nu contează politicește, că armata și flota lor sunt de o valoare dubioasă, că, într'un cuvânt, italienii sunt buni de gură, dar că nu sunt în stare să facă vre-o acțiune hotărâtă. Desigur că aceeași credință trebuie să o fi avut și guvernul din Constantinopol, când n'a vrut să ia în serios ultimatumul Italiei, în care i-se spunea că de nu admite protectoratul ei pacific asupra Tripolitaniei, această provincie va fi ocupată militarmente.

Ziarele turcești, la auzul că vor primi un ultimatum, au scris că de „palavragii și macaronarii” de italieni n'au să se sperie turcii și au sfătuit guvernul lor să dea un răspuns evaziv și să nu țină cont de amenințarea sfetnicilor lui Victor Emanoil III-lea. Marele vizir și colegii săi au avut reaua inspirație să urmeze acest sfat, și au răspuns la nota energică a marchizului din San Giuliano, că se vor gândi, ca pe viitor să satisfacă cererile Italiei etc. etc., iar la această turcească amânare, care suna la o bătaie de joc, Italia a replicat cu ruperea relațiilor, și declararea războiului. În momentul când scriem aceste rânduri, ostilitățile au început și două vase de războiu turcești au și fost distruse de impunătoarele cuirasate italiene. Astfel Italia s'a ținut de vorbă și a arătat lumii întregi, că departe de fi o țară de visători și farnienți, e o națiune care are deplină conștiință de puterea ei și încredere în forțele sale militare.

Ultimatumul Italiei a fost trimis însărcinatului de afaceri italian din Constantinopol în ziua de 28 c. și a fost predat la orele 2 și jumătate marelui vizir.

Răspunsul trebuia dat după 24 de ore, adică în 29 la 2 și jum. Turcia avea să aleagă între protectoratul pacific al Italiei, care voia astfel să-și asigure libera dezvoltare a comerțului și industriei sale în Tripolis, și între ocuparea militară forțată care echivala cu izbucnirea războiului. Marele vizir a convocat numai decât pe colegii săi la un conziliu în care să se discute ce e de făcut. O parte din miniștri era pentru o soluție violentă; boicotaj și războiu imediat contra Italiei, altă parte era pentru o cerere de intervenție a puterilor; în sfârșit o a treia părere, care apoi a triumfat a fost ca să se dea un răspuns evaziv pentru a se câștiga timp și a se putea obține eventual intervenția puterilor și de nu, să se trimească întăriri militare în Tripolis. Hotărârea guvernului turcesc a fost cunoscută de un ziar parizian în ziua de 29 dis-de-dimineață și de aci comunicată imediat la Roma.

Impresia ce s'a avut la aflarea hotărârei guvernului turcesc a fost, că Italia va declara imediat războiul și va ordona flotei sale să ocupe Tripolitania. Unii corespondenți s'au și grăbit a comunica această știre ziarelor respective. La orele 12 sosi la ministerul de externe o telegramă a însărcinatului de afaceri italian din Constantinopol în care acesta înștiința confidențial, că deși nu are încă răspunsul oficial al Porței, poate totuși afirma, că Turcia refuză cererea Italiei.

Atunci marchizul din San Giuliano, fără a mai pierde timp cheamă la telefon pe ministrul de marină, Leonardo Cattolica:

— Allo, Allo.

— Aici di San Giuliano.

— Aici Cattolica.

— Aflu că Turcia refuză cererile noastre; textul oficial al răspunsului încă nu mi-a sosit, dar e sigur. Astfel, misiunea mea e terminată și începe acum a d-tale. Trăiască Italia!

— Trăiască Italia! fu răspunsul admiralului.

care înțelese ce trebuia să facă de acum. O conversație analogă avu apoi loc în urmă între ministrul de externe și cel de războiu.

Abia la orele 5.40 sosi răspunsul oficial al Porței care era așa cum se aștepta. Ministrul de externe redactă atunci următoarea notă, pe care prin mijlocirea agenției Stefani o răspândi în toată lumea:

„Nota Turciei ca răspuns la ultimatumul Italiei nu a fost răspunsul categoric cerut, ci a fost evazivă și târăgănoasă. De aceea guvernul regelui Italiei a declarat războiul Turciei”.

Scurt și cuprinzător.

Un ceas în urmă flota italiană, aflată în fața Siciliei pornea spre Tripolis să-i blocheze coasta. Ajunsă acolo va invita garnizoana turcă să se predea și să înalțe steagul italian. Dacă va refuza; acest lucru va fi obținut cu de-a sila.

Nu vrem acum, și nici nu e momentul, să discutăm dacă acțiunea Italiei e sau nu conformă cu principiile dreptului și să cercetăm motivele care au îndemnat-o la acest pas. Deocamdată constatăm, că prin acest act Italia a dat dovadă, că e o națiune de care trebuie să se țină seamă și că atunci, când a crezut, că prestigiul ei este în joc, nu s'a dat înapoi dela nici un sacrificiu spre a-l impune dușmanului. Nu putem ști acum care va fi sfârșitul războiului, dar nădăjduim, că steaua cea bună a Romei eterne va duce la izbândă pe fiii săi!

Roma, 16 septembrie v. 1911.

Tiberinus.

DIN ROMANIA

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

România și conflictul italo-turc.

București 18 Septembrie st. v. — Războiul a izbucnit între Turcia și Italia. Războiul acesta este în adevăr un trăsnet din cer senin. Este adevărat că cerul Europei nu mai e de mult senin. Chestia balcanică amenință de câțiva vreme orientul cu primejdia permanentă a unui război, care ar putea să încurce interesele întregii Europe. Deasemenea temeri serioase inspira și inspiră conflictul franco-german pe chestia marocană. Nimeni nu s'aștepta însă ca focul unui războiu european să-l deschidă Italia, contra Turciei, din pricina Tripolisului.

Cerurile noastre politice au fost surprinse de acest război care diplomația nu l'a prevăzut și care a consternat pe toată lumea, cu-atât mai mult cu cât sunt temeri că Turcia spre a-și putea asigura la un moment dat concursul puterilor, amenință cu o complicație balcanică.

De altfel, dacă diplomația nu va răuși să înăbușească începuturile războinice ale acestui neașteptat conflict, este foarte ca puțină că terenul războiului să nu se mărginească numai în apele și pe teritoriul Tripolisului. S'a strâns prea mult material explozibil în anii din urmă pentru a se putea evita ca scânteele primelor focuri războinice să nu provoace exploziuni puternice cel puțin în Balcani.

Iată de ce războiul început între Italia și Turcia nu ne poate lăsa indiferenți nici pe noi români. De sigur că deocamdată nu se poate vorbi de o atitudine a statului român în acest conflict, care ori cum se va termina, va pricinui pagube enorme și de o parte și de alta, ori cine va fi învinsul.

Deși legitimitatea pretențiilor Italiei asupra Tripolisului poate fi stabilită de necesități și interese economice inexorabile, totuși procedarea Italiei, din punct de vedere al dreptății absolute, pare cam puțin potrivită cu uzanțele moderne internaționale. Dar, *à la guerre comme à la guerre!* Disperarea nu cunoaște politețea. Și pe cât se pare, intervenția armată a Italiei în Tripolis este rezultatul unei stări de desperare economică.

Nordul Africii este pe punctul de a fi definitiv împărțit între popoare. Italia are numai decât nevoie de o colonie la mediterana și, de frică să nu-și reclame prea târziu dreptul ce crede că i se cuvine, mai bine a procedat mai de vreme, prin brutalitate și surprindere.

Care sunt sentimentele oficiale și populare ale României față de acest conflict? Ele sunt împărțite. Ca și în timpul războiului dintre Franța și Germania, dela 1870—1871, simpatiile poporului sunt cu totul deosebite de cele oficiale.

Poporul simpatizează cu Italia. Sora noastră Italia a plecat în războiu și noi, ca frați buni nu

putem decât să ne temem de soarta ei. Sângele nostru latin tremură de teamă ca nu cumva acest războiu să verse prea mult sânge latin. Dar oficialitatea noastră ce sentimente are?

Cine poate ști? Desigur că nici ea n'ar putea. Într'adevăr, România, în concertul european, urmează politica triplei alianțe. Prin urmare, din acest punct de vedere statul nostru ar trebui să simpatizeze cu Italia.

Nu trebuie să uităm însă că și Turcia tot politica triplei alianțe o urmează. Și mai ales nu trebuie să se uite că între România și Turcia există o convenție militară secretă. Atunci cum își va împărți oficialitatea noastră simpatiile între cei doi beligeranți înverșunați care trebuie să-i fie deopotrivă de simpatici?

Nu se știe. Din fericire, deocamdată nu e nevoie de nici o precizare a simpatiilor. Prin urmare, deocamdată împăcăm pe toată lumea la adăpostul neutralității. Dar dacă Turcia va ocupa Grecia? Dacă Bulgaria se va amesteca și ea sub pretext că apără viața conaționalilor ei din Macedonia?

Într'un cuvânt, dacă focul se va aprinde în Balcani, noi ce situație vom adapta?

Să nu-mi cereți să răspund eu la această întrebare, deoarece sunt sigur că nici chiar cercurile noastre hotărâtoare în asemenea chestiuni n'ar putea să răspundă.

Un lucru însă se poate prevedea cu siguranță: dacă Bulgaria și Grecia vor interveni în războiul actual nu e cu puțință ca noi să putem păstra până la sfârșit o neutralitate care, de altfel, trebuie s'o recunoaștem, ar fi foarte comodă.

Bucureștianul.

INFORMAȚIUNI

Arad, 3 octombrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme schimbătoare, înourată, pe alocurea ploii și năinsemnată urcare în temperatură.

Proanostic telegrafic: pe alocurea ploii, senin. Temperatura la amiazi a fost de 14,8 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octombrie	Cor. 12'01
Grâu pe aprilie 1912	" 12'21
Secară pe octombrie	" 10'25
Secară pe aprilie	" 10'61
Ocuruz pe maiu 1912	" 8'46
Ovăs pe octombrie	" 9'37
Ovăs pe aprilie 1912	" 9'68

Din carnetul unui trubadur modern

Din neamul Circei

Zadarnic cere să port război cu firea.
Zadarnic cerc! — Asaltul mi-l'ai dat.
Mi-ai răzvrătit (haină, tu!) simțirea.
Prin lunci și văi îmi văd fugând oștirea —
Cu steagul rupt, cu steagul închinat.

Ce farmece-ai avut? (Biata-mi oștire!)
Ce farmece-ai avut? Din ce meleag?
Cu care neam de vraci ai înrudit?
De Circe poți cumva să-mi dai de știre?
Mă bat cu pumnii 'n cap, de păr mă trag...

Am să mă duc, cuprins de pietate,
Am să mă duc cu jarul meu nestins,
Să-l vând la „muntele de pietate”,
Mi-or da pe el un sfânt și jumătate?
Sau vor ceti în pieptu-mi că-s învins?

Te-am întâlnit și-am deslegat problema,
Te-am întâlnit, la „munte”, la trezor,
Acum pricep, mi-a dispărut dilema,
Avut-ai ochi să-mi prețuiești emblema
Și m'ai învins cu-un ochiu cunoscător.

Ți-am priceput, iubito, stratagema,
Ți-am priceput, iubito, iată, vin,
Depun șios în mâna ta chiar stema,
Din cer, de-aș auzi chiar anatema —
Și 'n fața ta oncernic mă închin...

Pajul Cherublu.

O rugare în interesul unității noastre culturale. Unitatea culturală a tuturor românilor este cea mai de capetenie condițiune a siguranței vieții lor naționale. *Mijlocul cel mai efectiv pentru efectuarea acestei unități culturale este lectura. Intelectualii români din Ungaria și Ardeal trebuie să se țină în curent cu viața literară și culturală a fraților noștri din România, cari iarăși la rândul lor au datorința să urmărească cu interes mișcarea noastră culturală și literară. Dorim să obișnuim pe cetitorii noștri cu lectura cărților din România. În acest înalt scop rugăm din nou pe toți autorii și editorii români să binevoiască a ne trimite câte un exemplar din scrierile și editurile lor, ca făcându-le cunoscute publicului nostru, acesta să poată fi îndemnat a le și cumpăra, contribuind astfel și materialicște la răspândirea scrierilor românești și astfel la întărirea literaturii române.*

Adjutant al noului ministru de războiu a fost numit majorul D. Cioban din statul major.

Generalul Carlo Caneva, comandantul expedițiunii în Tripolitania, s'u născut în 1845 la Tarcento în Friaul, pe teritoriu care atunci era austriac, și astfel Caneva a făcut studiile sale militare în academia tehnică din Mährisch-Weiskirchen (nu la Wiener-Neustadt cum s'a scris greșit în unele ziare), din care a eșit la 1 mai 1866 cu rangul de sublocotenent de artilerie. În calitatea aceasta a luptat în același an la Königgrätz. Trecut în serviciul Italiei, a făcut în 1897 campania africană. Considerat între cei mai excelenți generali, acum un an a fost designat comandant de armată în un eventual războiu.

Generalul Caneva s'a distins în toate misiunile ce i-au fost încredințate; astfel și la manevrele din acest an, unde a comandat una din armatele combatante (cea „roșie“).

Țările locuite de români. Teritoriile locuite de români cuprind o suprafață de 298,656 kilometri pătrați (89.865.900 hectare) astfel:

România liberă: 131.353 klm. p. (13.135.300 hectare) 7.000.000 locuitori.

Transilvania: 54.244 klm. p. (5.724.400 hectare); 2.500.000 locuitori.

Banatul (comitatele: Caraș-Severin, Timiș și Torontal) 28.507 klm. p. (2.850.700 hectare); 1.500.000 locuitori.

Ungaria (comitatele: Sălaj, Haidu, Bihor, Bichiș, Arad și Cenad) 29.260 klm. p. (2926.000 hectare) 1.800.000 locuitori, apoi comitatele: Maramurăș, Sătmar, Ugocea, Sabolci, 21.845 klm. p. (2.184.500 hectare) 1.050.000 locuitori.

Bucovina (provincie austriacă) 10.450 klm. p. (1045.000 hectare); 730.000 locuitori.

Basarabia (provincie în Rusia) 20.000 klm. p. (2.000.000 hectare); 730.000 locuitori.

Total 16.080.000 români, fără Macedonia.

D. Carp la Sinaia. Ni-se anunță, că la orele 3 p. m. pe când d. P. P. Carp se pregătea să plece de acasă la cursele de cai, a primit o telegramă din partea mareșalului curții regale, prin care era invitat să se prezinte de urgență la castelul Peleş. Primul ministru a și plecat seara la Sinaia prezentându-se imediat Suveranului, după ce ofițerii escadrei ruse au părăsit reședința regală.

Această chemare grabnică a dlui Carp la Sinaia se atribuie războiului turco-italian și gravelor evenimente ce se pot desfășura în Balcani.

În ajunul reluării procesului Eulenburg. Un colaborator al ziarului berlinez „Zeit am Montag” a avut, la castelul Liebenberg, o convorbire cu un personaj din anturajul imediat al principelui Eulenburg, asupra căruia vestitul publicist Maximilian Harden a proiectat o lumină așa de compromițătoare...

Ziaristul spune, că la intrarea în castel l'a zărit și pe principele Eulenburg în persoană. Principele arăta extraordinar de bine. Culoarea feței lui e trandafirie, trăsăturile vii. Nu face de loc impresia unui om bolnav, incapabil de a lua parte la desbaterile procesului. În castel domnește, însă, nu știu ce neliniște și nervositate, cari indică, după toate aparențele, că se pregătesc noi surprize.

Avocatul lui Eulenburg, consilierul Wronker,

este necontent în legătură telefonică cu castelul principelui, și cu toată străduința nu se poate ascunde, că lucrurile au luat o nouă turnură.

Pe de altă parte, însă, personajul din anturajul principelui susține că acesta este tot așa de greu bolnav ca înainte și că nu poate fi vorba de o reluare a procesului...

Persoana în chestie a mai dat ziaristului următoarele note despre vederile principelui cu privire la situația politică.

— Cincisprezece ani am făcut politică germană, ar fi zis Eulenburg, și veșnic nu mi s'au găsit decât cusuri.

Oare acum când m'au înlăturat, situația e poate mai bună? Nu stau acum lucrurile mai prost ca înainte?

Odată se va vedea dacă politica mea a fost, în adevăr, așa de primejdioasă.

Pelerinajul la mormântul lui Kogălniceanu. Luni dimineața la orele 10 a avut loc un pelerinaj la mormântul lui Kogălniceanu. Mitropolitul Pimen al Moldovei a oficiat în persoană serviciul divin la mormântul marelui bărbat de stat.

Moartea unui revoluționar. Din Cairo se anunță încetarea din viață a lui Arabi pașa, personaj aproape uitat astăzi, dar care a jucat un rol de capetenie în revolta din 1881—1882 din Egipt contra dominațiunii engleze.

Născut la 1841 dintr'o familie de felahi, într'un sat din Provincia Charkiek (Egiptul de jos), intrase în armată în momentul când Said pașa înlocuia pe ofițerii creștini prin egipteni de băștină. Ajunse repede să se impue, dar suferind o pedeapsă, veni la Cairo și urmă cursurile de științe religioase la universitatea El-Ahzar.

El fu reintegrat în armată de Ismail pașa și însărcinat cu transporturile, pe timpul campaniei din Etiopia. La întoarcere, întemeie o societate secretă compusă din ofițeri felahi.

În septembrie 1881, Arabi pașa, care fusese numit colonel, se puse în fruntea unui partid militar, care sili pe Tewfic pașa să concedieze pe ministrul săi, pe cari rebelii îi socoteau prea respectuși față de voința puterilor europene.

În același timp, se convoacă o adunare de notabili ca să decreteze independența administrativă a Egiptului.

Pe la începutul anului 1882, Arabi fu numit subsecretar de stat la departamentul războiului și, prin armată, obținut conducerea de fapt a afacerilor. Chedivul fu nevoit să accepte o lege organică, prin care bugetul era dat pe mâna notabililor și prin care nu se mai recunoștea autoritatea Englierei și Franței.

Având o putere dictatorială, Arabi pașa luă măsuri și mai radicale. Atunci, guvernul englez trimise pe amiralul Seymour cu o flotă, care, la 11 iulie, bombardă Alexandria.

Mali pașa, cu armata lui, opuse o rezistență înverșunată, dar la 13 septembrie suferi la Tele Kebir o mare înfrângere. Trebuind să fugă din fața generalului Wolseley și a armatelor engleze, Arabi intră învins la Cairo și se predase generalului Drury Lowe.

Acuzat de înaltă trădare, fu judecat la 3 decembrie 1882 și condamnat la moarte; dar în urma cererii Englierei, pedeapsa îi fu schimbată în exil pe viață.

Arabi fu internat la Ceylon dela 1883 până la 1901, când fu autorizat să se întoarcă în Egipt.

Atâta noroc avu, să moară în patria lui, la Cairo.

Un epilog al revoltei din Viena. Prefectului poliției din Viena i-s'a conferit rangul de cavalier pentru reprimarea turburărilor ce au avut loc cu prilejul demonstrației contra scumpirei traiului.

Știrea după care funcționarii poștali cari au luat parte în mod oficial la demonstrația contra scumpirei traiului, ar fi fost concediați, se confirmă.

De fapt au primit numai admonestație verbală.

Kiderlen-Wächter — are ghinion. Secretarul imperial german de externe Kiderlen-Wächter de curând își luase concediu și s'a retras la un loc încântător de vilegiatură din Șvițera poetică. Departe de grijile oficiului se recrea păstrându-și incongnitul. Părtaș la toate avantajile ce i-le poate oferi incongnitul se dedase la cele mai variate plăceri. Nu se putea însă ca un om de talia lui să rămână multă vreme nerecunoscut. În curând, d. Kiderlen se pomenește că întreaga localitate e năpădită de ilustrate ce-l arătau în diferite împrejurări, în parc, în excursiune, șezând,

petrecând etc., dar ce era mai nostim — totdeauna alături de o doamnă elegantă, gingașe și misterioasă.

Ce putea să facă? Iute, de grabă plecă la țară, acum pe teritoriul Franței. Dar destinul îl persecuta. Nici aici nu i-au dat pace; acum interese diplomatice. Pregătindu-i-se deci, la ordinul premierului Caillaux conduct de torțe, Kiderlen zornic se refugiase în altă parte împreună cu tainica sa companionă. Cine era doamna aceasta, care-i făcea mai plăcute clipele de recreație dlui Kiderlen? Nu-i era desigur nici nevastă, nici fată, nici verișoară, nici soră, ci era... era o veche cunoștință de prin țările din Balcani, pe unde reprezenta în tinerețe Germania, era nevasta tânără și încântătoare a unui conte bătrân și nepuținios.

Bătrânul a murit deatunci, vremile s'au schimbat, oamenii au îmbătrânit pe rând, numai gusturile contesei tinere și muncită de dorul de viață nu s'au schimbat, că — nu esitează nici azi când e vorba să mângâie zilele destoinicului diplomat, în vilegiatură.

Instalare de canonici. „Drapelul” scrie: Duminecă s'au făcut în biserica catedrală din Lugoj cu convenită solemnitate promovările și instalările noilor canonici: G. Popovici și dr. Iacob și s'a complinit astfel stalurile cam de mult vacante din capitala Lugojului. La acest act de mare însemnătate a fost de față și P. S. S. episcopul Orăzii-mari dr. Demetriu Radu, care a ridicat mult solemnitatea zilei. Instalarea a avut loc în decursul sf. liturgii imediat după cetirea evangheliei. Episcopul dr. V. Hossu într'o vorbire prea frumoasă și pătrunzătoare, după ce a făcut pe scurt istoria capitlului din Lugoj și a amintit cu multă durere de inimă pierderea prepozitului Petru Pop, a dat expresiune bucuriei, de care este pătruns, văzându-și capitlul iară complet, în care — după cum a zis — își pune toată nădejdea. A urmat apoi cetirea diplomelor de denumire și vorbirea de mulțumită a noului prepozit, capitular Il. Sa Ioan Boros, care într'un mod și ton captiv a asigurat pe episcop de sprijinul capitularilor, de dragostea nemărginită și de supunerea lor fiască.

La ocuparea locurilor canonice reuniunea de cântări „Lira” sub dirigența d-lui Ioan Ionea, a cântat fiecărui canonic câte un puternic „Mulți ani, mulți ani părinte!”. La 1 oră s'a dat în aula episcopescă în onoarea nouilor canonici un prânz festiv, la care au luat parte afară de clerul gremial și P. S. Sa episcopul dr. Demetriu Radu, rv. d. dr. Victor Șmigelschi, canonic în Blaj, d. A. Mocsanyi din Bulci, d. dr. Babeș avocat în Buda-pesta, d. dr. Isidor Pop, avocat diecezan, d. I. Nestor profesor în Blaj, I. Bercian etc. La masă s'au ținut mai multe toast, dintre cari este de remarcat al episcopului Radu, care a stors lacrimi din ochii tuturor. Nouilor canonici, precum și ce-

lorlalți promovați le urăm și noi viață îndelungată și în via Domnului rod îmbelșugat, le dorim să ridice din ce în ce mai mult vaza capitlului din Lugoj, în care a figurat cândva un Mibail Nagy, un Stefan Moldovan, un Pop Liviu și alții, cari au fost fala bisericeii și națiunii noastre românești. La mulți ani!

Teatrul Apollo va prezenta, mâine, un program variat și prea interesant. Ca cel dintâiu punct figurează *Gazeta cinematografică*, cuprinzând evenimentele de importanță ale săptămânei trecute. Punctul 2 e un tablou vivand mișcător, străbătut de un realism crud, ce-ți stoarce lacrimi: *Vioara tatii*.

Punct. 3, 6 și cel din urmă sunt comice, stărnind hohote omerice. Spectacol interesant e petul 5: *In Lunapark*. Puncte culminante ale programului sunt cele două drame sociale senzaționale, una petrecându-se pe preerile Americii, iar cealaltă în bătrâna Europă. Cea dintâiu e: *Jocurile vietii*, a doua *Admoniția cea din urmă*. Ambele prezintând câteva momente sguuitoare, pline de realism din viața de toate zilele.

Vineri va fi program nou.

Reprezentările se încep la orele 6, 7 și jum. și 9 seara.

Prețurile de intrare: 1 cor., 80 fil., 60 fil., 40 fil. și 20 fil. — Orhestră proprie.

Nou! Atragem atențiunea on. cetitori asupra inseratului lui *Igaz Sándor*, care și-a deschis cea mai mare prăvălie de giuvaerice în Arad, Piața Andrassy (Palat. Minorților), unde se pot cumpăra cele mai bune oroloage de buzunar, serviciuri, etc.

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, eroitor român în Cluj strada Jokai No. 2!

Ultima oră

Tripolisul ocupat

Știri necontrolate vestesc, că orașul Tripolis a fost ocupat la 3 octombrie.

Amănunte despre ocupare nu se știe, decât că ocupării i-au permers bombardări dese. Vestea triumfului italian a produs mare bucurie în peninsula și toți sunt de credința, că în curând se va face și pacea, pentru că scopul războiului a fost ocuparea Tripolisului, iar nu umilirea Turciei.

Mai multă îngrijorare produce în cercurile diplomatice din Europa împrejurarea, că flota italiană demonstrează neconținut înaintea portului din Prevezza. Ba ieri prințul de Abruzzo, comandantul flotei italiene, a dat un ultimatum turcilor, că portul

va fi ocupat, dacă flota turcească nu se va preda în timpul cel mai scurt.

Sunt temeri, că dacă Italia nu va înceta cu demonstrațiile, ușor se pot naște complicațiuni europene.

Mac Kenna despre războiu

Mac Kenna primul lord al amiralității engleze cu prilejul unei cuvântări a dat expresia dorinței, că trebuie făcut tot posibilul întru restabilirea păcii.

Nu este ministe de externe în Europa, care să nu dorească aplanarea conflictului prin aflarea de condiții mulțumitoare pentru ambele părți. Tot cu acest prilej s'a exprimat pentru o înțelegere între Anglia și Germania referitor la reducerea înarmărilor pe apă.

Acțiunea de împăcare.

Din Viena se vestește, că timpul intervențiilor n'a sosit încă. Nu s'a făcut încă nici un pas formal în direcția aceasta. Toată acțiunea de până aici contă în aceea, că Germania și Austro-Ungaria au avizat guvernele din România, Bulgaria și Serbia, că străduința diplomației acestor două state este să susțină statul quo din Balcani, deci să n'aibă nici o temere că s'ar conturba pacea de aici.

Telegrama împăratului Wilhelm.

Împăratul Wilhelm a trimis sultanului o telegramă, în care își exprimă părerea de rău, că sultenul și țara lui au ajuns într'o situație atât de critică. Îl avizează, că a dat poruncă guvernului său să facă încercare întru înlăturarea crizei. Durere aceste încercări au rămas fără rezultat până acum. *Sperază însă că în curând va sosi momentul, când el însuși va putea promova rezolvirea avizei.*

Atât contele Pallavicini cât și baronul Marschall reprezentantul Germaniei au conferat timp mai îndelungat cu marele vizir Said, Marschall a dat sfatul să primească ca bază de împăcare ultimatumul Italiei. Said a răspuns însă, că trebuie să aștepte încă răspunsul puterilor mari la cererea de intervenție adresată din partea Turciei.

Demonstrație în Constantinopol.

Autoritățile din Constantinopol au luat cele mai severe măsuri, ca să se încunjure orice demonstrație contra italienilor.

Ieri însă a erupt furia poporului, dar nu contra italienilor, ci contra fostului mare vizir Huki, pe care îl acuză cu trădare.

Poporul adunat în număr mare i-a încunjurat palatul, dar fiind mare paza nu s'au putut apropia de zidire și s'au mulțumit deocamdată și cu spargerea ferestrelor.

Huki primește zilnic scrisori de amenințare, că-i aprind palatul.

Redactor responsabil: Atanasie Hălmăgian.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”,

Roza dela Disentis

de
H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(53)

— Urmare. —

Flavian se duse cu conductul la claustru, unde își uită în tumultul soldaților, călugărilor și al mulțimii de propusul său de-a vorbi cu pater Gregorius.

Abia târziu se întoarse din claustru la castel, nu tocmai nemulțumit cu cele săvârșite, însă cu inima grea.

XXIX. Ispravă de glotași.

Era în dimineața zilei a doua de Maiu. Flavian se sculase de dimineață și după ce-și vără pistoalele la brâu și-și legă sabia, aleargă iarăși la claustru ca să se îngrijască de siguranța prinsonierilor. Când și când se auzia numai bubuitul surd al câte unui tun fără să se poată desluși din care parte vine.

Sub zidurile claustrului se așezau deja gloatele împărțite în pâcuri și bete de dorul răzbunării, de fanatismul religios și de vinars, înarmate cu fel de fel de arme precum lănci vechi, sulți, puști de

vânătoare, flinte cucerite, topoare, furci de fer, măciuci și săcuri, la pâlării și căciuli cu iconițe de ale Maicii Domnului, de ale sfinților și altele de acest fel. În mijlocul lor se așezau prinsonierii triști și amăriți.

Contele Malariva se întreținea cu câțiva oameni și-și sprijinea vorbele cu gesturi vii din mâni și ochi. Indată ce observă pe căpitanul de vânători, se întoarse către dânsul și zise:

Bine dle Prevost, că vii, te-am așteptat. Ne mai trebuiesc ofițeri. Cu părere de rău aflu, că nici dta nu vorbești limba romanică. Îți merge și dta la ca și mie. Alege-ți dta singur locul între apărătorii țării. Dealtfel bucură-te dinpreună cu mine, căci merg toate după voia noastră. Rămâi cu mine.

— Nu, cu mine! — strigă uriașul Gilg Danner. — Flăcăul și-a luat dela școală mai mult decât mine și e curagios ca dracu. Eu comandez avangarda. Nu las flăcăul de lângă mine dle conte!

— Fie! — zise Malariva. — Acum însă ficcare la locul său, și înainte!

— Nu mult după acestea, se puseră grămezile de oameni una după alta în mișcare între strigăte de veselie și între lacrimile muerilor și ale copiilor, cari se amestecaseră printre oameni, spre a-și lua adio. Ici-colo se vedea și câte un călugăr din claustru prin mulțime, învățând, admoniând și potolind cetele glotașilor.

Convoiul abia a plecat, se opri iarăși în dreptul casei orașului.

Aici se aflau alte pâcuri de glotași noi sosiți, de pre plaiurile învecinate dela Lukmanier și Crispalt. Dâșii protestară zgomotos și urlau ca niște fiare, când aflară condițiunile, cari li-se învoieră francezilor. Se opuseră capitulațiunii și nu voiau să știe nimic de grație.

Bărbații din Disentis însă se opuseră și ei la rândul lor fiarălor setoase de măcel. Călugării, cari se mai aflau din întâmplare printre mulțime precum Pater Vergilius Wenzlein, Domenico da Vogolino și Basilius Veith căzură în genunchi înaintea plebei îndemnându-o să aibă milă, să păstreze rânduiala și li aduseră aminte de mânia ceriului și bătaia lui Dzeu.

Însă puștile lor se ridicară să lovească în cucernicii mijlocitori și numai mulțumită curajului căpeteniei localității, la care să alăturară și alții din cei cu judecată și inimă mai creștinească, putură fi potoliți cei setoși de sânge.

Marsul să urmă iarăși după ce numai cu mare anevoință putură fi puși în mișcare glotașii.

Intrăcestea Flavian se puse cu vorbărețul Doniffer în fruntea avangardei. Până de jur împrejur domnia pace și armonie în natură. Numai din când în când se auziau de pe plaiurile bogate în pășuni sunetele melodice ale talangelor, semn că prin apropiere pe undeva se aflau turme de oi, cari pășteau.

(Va urma).

Lista manualelor școlare

pentru școlile populare, aprobate de înaltul minister, de ven. cons. aradan, oradan și caransebeșan.

1. — Dr. Petru Barbu, Istorieare religioase morale. I-a carte de religione pentru școlile populare, aprob. de autoritățile bisericești ed. III. 1905	—30	22. Gramatică și cetirea maghiară p. școlile elementare cu limba de prop. rom. de Szabó-Dirle. Partea II-a, aprob. de minister sub Nr. 99941/1909	—60	34. Curs practic de aritmetică p. clasele 2, 3 și 4 ale școlii primare, ed. VII. reapr. cu rezoluția min. Nr. 13171/1911 ven. consistor oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 3567/1907	—60
2. — Istorieare biblice II-a carte de religione p. școl. pop. aprobat de autoritățile bisericești, ediția X. 1911	—80	Manuale școlare de Iuliu Vuia Invățător-director școlar. Aprobate de înaltul minister, de vener. consistor aradan, oradan și caransebeșan.		35. Curs practic de Aritmetică și Geometrie p. clasele 5 și 6, reaprobat cu rezoluția min. Nr. 13171/1911 și a ven. cons. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 3568/1907	—86
3. — Istorieare bisericești. III-a carte de religione, apr. de autoritățile bisericești, ed. VII. 1910	—30	23. Abecedar ilustrat p. clasa primă după metoda cuvintelor normale, ed. VII-a apr. cu rezoluțiunea ministerială Nr. 15591/1911, Ven. cons. caransebeșan Nr. 2052/1907, oradan Nr. 2067/1907	—40	36. Curs practic de fizică și chimie pentru cursul primar, ed. III., apr. cu rezoluția minist. Nr. 13111/1911, Ven. Cons. aradan Nr. 3491/1911, oradan Nr. 877/1907	—50
4. Catechizm. IV-a carte de rel. apr. de autoritățile bisericești, ed. VII. 1910	—40	24. Abecedar p. clasa primă a școlii primare după metoda sunetelor vii a lui Gabel, ed. V., cu rezoluțiunea minist. Nr. 15591/1911 și a Ven. Cons. oradan sub Nr. 2067/1906	—40	31. Curs practic de Economie rațională p. școlile primare apr. cu rezoluția min. Nr. 30049/1908, Ven. Cons. aradan Nr. 5243/1906, oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 1187/1907	—56
5. — Nicolae Crișmariu, Istorieare biblice p. elevii școlilor elementare, aprob. de Ven. Consistor. Ed. II. cu 20 il. în text 1910	—45	25. Instrucțiunea metodei sunetelor vii a lui I. Gabel ed. II.	—80	38. Invățământ practic din istoria naturală p. școlile pop. ed. III., apr. de min. sub Nr. 2384/1904 ven. consis. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 955/1906	—60
6. Istorieare bisericești p. clasa V. VI. elementară, aprobat de Ven. Consistor din Arad	—40	26. Carte de cetire pentru clasa a II-a a școlii primare, ediția IV. cu rezoluțiunea min. Nr. 15591/1911 și a Ven. Consistor oradan Nr. 2067/1906	—36	39. Carte de învățătură pentru școlile de repetițiune economică, ultimii ani ai școlii populare cu rezol. ministerială Nr. 4140/1903, a Ven. Cons. aradan Nr. 1988/1904, a celui oradan Nr. 887/903	1-50
7. — Catechism p. elevii școlilor elem. apr. de Ven. Consistor	—40	27. Carte de cetire p. clasele 3 și 4 ale școlii primare, ed. V. cu rezoluțiunea min. Nr. 51994/1908 și a Ven. Consistor oradan Nr. 3067/1906	—50	40. Istoria naturală cu referință la Higienă pentru școlile primare de I. Tuduceșcu ediția IX.	—40
8. — D. Voniga, Istorieare biblice, Carte de religione p. școlile populare. Ed. II. cu 40 ilustrațiuni	—50	28. Carte de cetire p. clasele 5 și 6 ale școlii pop., ed. III. cu rezoluțiunea min. Nr. 51049/1908 și a Ven. Consistor aradan Nr. 3990/1911 și oradan Nr. 2067/1906	—60	41. Rugăciunile școlilor și Cântări bisericești pentru școlile populare române alese și întocmite de Nicolae Ștef, ed. a V-a	—50
9. Petru Popa, Istorieare biblice din testamentul vechiu și nou. Carte de religione pentru clasa III. și IV. cu 20 il.	—45	29. Curs practic p. învățarea limbii maghiare p. clasele 1, 2 și 3 a școlii primare cu limba de propunere rom. ed. IV., apr. cu rezoluția minist. Nr. 43830/1910 și a Ven. Consistor aradan Nr. 2241/1911, oradan Nr. 2079/1910 și cel caransebeșan Nr. 5345/1910, partea I.	—50	41. Liturgica bisericii gr.-or. române, prețul	—70
10. Abecedar, prima carte de cetire p. elevii clasei I. de Iosif Moldovan și consoții. Ediția VIII. 1910, apr. de minister și Ven. Consistor din Arad și Caransebeș	—40	30. Curs practic p. învățarea limbii magh. p. clasele 4, 5 și 6 a școlii primare cu limba de prop. română, ed. IV., apr. cu rezoluția min. Nr. 43830/1910 și a Ven. Cons. aradan Nr. 2841/1911, oradan Nr. 2079/1910 și cel caransebeșan Nr. 5541/1910, part. II.	—50	Caete (libele, scrisori) pentru caligrafia rom., maghiară sau pentru dictando și comput à 8 foi 100 bucăți	1-40
11. A doua carte de cetire p. elevii școlii pop. de Iosif Moldovan și soții, ed. VI. 1910 apr. de minister	—40	31. Curs practic de limba română p. clasele 3, 4, 5 și 6 ale școlii primare ed. VII. apr. cu rezoluția minist. Nr. 51049/1908, Ven. Consistor aradan Nr. 2475/1911, oradan Nr. 2067/196 și cel caransebeșan Nr. 7287/1909	—60	Caete pentru desemn cu puncte depărtate de 1 cm. sau curat albe 100 bucăți	5—
12. A treia carte de cetire p. elevii școlii pop. de Iosif Moldovan și soții, ed. III. 1910, apr. de minister sub Nr. 25960/1910	—60	32. Curs practic de Istoria Ungariei p. cursul primar, ed. VI., îndreptată apr. cu rezoluția min. Nr. 96060/1910 în mod definitiv pentru școlile cu limba de propunere română, de ven. consistor oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 3569/1907	—40	Caete pentru desemn punctate și cu modele Nr. 1, 2, 3, 4 și 5, bucata à	—08
13. A patra carte de cetire p. elevii școlii pop. de Iosif Moldovan și consoții ed. II., apr. de minister sub Nr. 103233/1910	—60	33. Elemente de Geografie și Constituțiune p. clasele 3, 4, 5 și 6 ale școlilor primare cu nemărease ilustrațiuni. Ediția VI., apr. cu rezoluția ministerială Nr. 103632/1908 și a ven. cons. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 7289/1909	—60	Ceruze (creoane) de calitate extrafină duzina (12 bucăți) à 14, 18, 24, 36, 40, 60 și 90 fileri.	
14. Carte de cetire pentru clasele V. și VI. ale școlii populare de Iosif Moldovan și consoții, ed. II. apr. de minister sub Nr. 103233/1910	1—			Condeie (penițe) de aluminium în cutii à 1 gross (144 bucăți) à —90, 1-40, 1-60, 2 și 2-40.	
15. Limba maghiară. Manual p. elevii claselor I, II. și III. a școlilor pop. rom. de Iosif Moldovan și Iuliu Groșforean. Ed. III-a apr. de min. sub Nr. 95525/1910	—50			Cerneală neagră sau antracen, fabrica cea mai bună, litru în borcan de pământ 1-80.	
16. Limba maghiară, a doua carte de cetire p. școlile populare române de Iuliu Groșforean și Iosif Moldovan, apr. de min. sub Nr. 105846/1908	—50			Praf pentru cerneală în cutii à 24 și 50 fl.	
17. Gramatica română p. școlile pop. de Iuliu Groșforean, ed. II. apr. de Ven. Consistor Aradan sub Nr. 1202/1911	—40			Tablețe de piatră în rame de lemn I-a calitate, duzina (12 bucăți) Nr. 2 cor. 2-30, Nr. 3 cor. 3-4 cor. 3-56.	
18. Curs practic de istoria literaturii rom. de Iosif Stanca	—40			Ceruze de piatră (stile) învălțite în hârtie și ascuțite, în cutii à 100 bucăți 66 fl.	
19. Exerciții intuitive elaborate pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu apr. de Ven. Consistor din Arad	—50			Gumi de șters, duzina (12 buc.) à 20, 30 și 60 fl.	
20. Geografia Ungariei p. școlile pop. de Iosif Stanca, aprob. de Ven. Consistor Aradan	—30			Tocuri (ceade, cotoare) pentru condeie, duzina (12 buc.) à 12, 18, 40 fl. și 1 cor.	
21. Gramatică și Cetirea maghiară p. școlile elementare cu limba de propunere română de Szabó-Dirle. Partea I-a apr. de minister sub Nr. 99941/1909	—50			Bureți pentru tabla școlii à —60, —80, 1—, 1-20 bucata.	

Să află de vânzare la **Librăria diecezană din Arad, strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.**

Un candidat de avocat

cu ceva praxă află aplicare momentană în cancelaria subscrișului

Dr. Ioan P. Oltean,
advocat.
Lăpuș (Magyarlăpos)
(Sz.-Doboka-m.).

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.
ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.
Palatul Fischer Eliz. Poarta II.
Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Oea mai ieftină sursă de cumpărat. Telefon 438.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, esecută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrișului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport
poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DANIEL

întreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

S'a deschis!

prăvălia nouă de giuvaere a lui

IGAZ SÁNDOR

ARAD, piața Andrassy (palatul Minorităților).

Asortiment bogat din cele mai moderne, bijuterii, argintierii și oroloage extra-fine. Apartament deosebit pentru articlii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, vînderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloc este mai avantajos:

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpad-tér Nr. 5.

∴ Telefon Nr. 671. ∴

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări
: în branșa aceasta. :

Făce și execută planuri
de zidiri pe lângă prețurile cele mai moderate.

PRIMA FABRICĂ de MOBILĂ în VĂRȘET

LEONH. SCHULZ

PROPRIETAR:

Văduva HUGO APFELBAUM

GEL MAI MARE DEPOSIT DE
MOBILĂ ÎN UNGARIA DE SUD.

CALITATE PRIMĂ! — PRODUCERI PROPRII.
PREȚURI MODERATE.

VĂRȘET STR. KUDRITZER

No. 11 și 16.

(TÂRGUL LEMNELOR). — ÎNTEMEIATĂ LA 1865.

FABRICA DE SPĂLAT CU ABURI ȘI CURĂȚIRE CHIMICĂ

„VICTORIA“

TEMESVÁR, JÓZSEFVÁROS, Bégabalsór-ut. 42.

Aranjată cu mașinările cele mai moderne cu putere electrică, spală, caleă, curăță albituri și haine bărbătești și de dame, și toffelul de lîngerie cu prețuri moderate. La suma de peste 10 cor. pachetul se trimite francat. Filiale în Timișoara-Gyárvaros, Kosuth-tér 6. Erzsébet-város: la Fischer G. Ferencz-város: Sebestla-utca 7. Belváros: în casa lui dr. Lingruen.

Atelierul de dentură

Radu Novac

Arad, Tököly-tér 7.

Etagiul I.

URMAȘII IOSIF STICH

croitor de reverenți și haine civile.
CARANSEBEȘ, peste drum de reședința episcopescă.

Se recomandă p. t. public pentru facerea de tot felul de

haine bărbătești

din cele mai bune stoffe din țară și străinătate, cari se află totdeauna în mare variație și după fasonul cel mai nou în depozit.

On. preoțimi, cât și On. teologi

le atragem atențiunea asupra reverențelor și saloanelor, lucrate cu șic, din stoffe fine și croite după ultima modă.

Asigurând un serviciu prompt și real, rugăm marele public de a ne onora cu încredere fiind sigur, că va fi deplin satisfăcut.

Comandele din afară se efectuează repede.

Lisinszky Lajos, stoler

Arad, strada Péter Nr-ul 6.

Execută cele mai moderne mobile de dormitor, refector, salon și garderobă.

Întreprinde aranjarea perfectă a orice fel de locuințe.

Preliminare gratuit.

Execută mobile durabile și solide conform desenelor ori după com. verbală.

Solicit sprijinul binevoitor al publicului românesc.

GHEORGHE IANCOVICI prăvălie de manufactură.

== Arad, strada Forray Nr. 2. ==

Sosind noutățile de toamnă și de iarnă, am onoare a încunoștiința on. public românesc, că în prăvălia mea de manufactură se află eele mai fine stofe, flanele și parcheturi în modelele cele mai noi, și totodată pânzături, șifoane, garnituri de damast, ciorapi, corsete, umbrele, și multe alte lucruri de soiul acesta. Rog binevoitorul sprijin.

Cu deosebită stimă:

GHEORGHE IANCOVICI.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbină și neagră cu 16
coroane 50 fleri exclusiv la mine.

Weinberger János
prăvălie de ghete de rangul I-lu.
Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comandele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

25 (11)

ATELIERUL DE LĂCĂTUȘIE ARTISTICĂ DE CLĂDIRI ȘI DE CÂNTARE

Mark Gartner

Arad, Piața Libertății Nr. 11.

Primește și execută prompt culant
și cu prețuri moderate orice fel de
lucrări în bransa de lăcătușie pre-
cum: ferăriile la clădiri, zăbrele la
morminte și pregătiri și reparaturi solide de cân-
tare. Cu preliminare de spese servește gratuit.
Contând la binevoitorul sprijin, rămân

Cu deosebită stimă:

MARK GARTNER.

„Someșana“

Institut de credit și economii, societate pe acții în D. S. —
Filială în Ileanda-mare. — Giro-conto la Banca Austro-Ungară.

Cu capital social acționar de C. 400000.—
Fond de rezervă . . . . . 180000.—
efectuește toate operațiunile de bancă.

o o o o o o o

Acordă împrumuturi ipotecare, cam-
biali, pe lomcard. etc. — Primește de-
puneri spre fructificare pentru cari plă-
tește 5 procente interese, iar pentru de-
puneri mai însemnate și stabile pre-
cum și pentru depuneri dela corpo-
rațiuni culturale și bisericesti solvește
5 procente și jum. la sută interese.
Darea de venit o solvește institutul.

o o o o o o o

Depuneri și ridicări se pot face și prin
poștă, spre care scop la cerere se tri-
mite cheque-uri postali. — Corespon-
dența în limba română, maghiară și
germană. o o o o o o o o o

Direcțiunea.

Cele mai fine

Teiuri și Rumuri

mai ieftine și mai bune
se pot procura dela

VOJTEK ȘI WEISZ

droguerie și parfumerie

in

ARAD, Andrassy-tér.

Comandele prin poștă se execută
cu cea mai mare promptitudine.